

ISON PIENI HARTAUSKIRJA

Opas hartauden pitämiseen Keski-Porin seurakunnan rippikoulujen isosille

Tiina Peltomaa ja Satu Rissanen

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Järvenpään toimipiste

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)+

kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Peltomaa, Tiina ja Rissanen, Satu. Ison pieni hartauskirja. Opas hartauden pitämiseen Keski-Porin seurakunnan rippikoulujen isosille. Järvenpää, kevät 2011, 83 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalian koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Jumalanpalvelus- ja rukouselämä rippikoulussa vahvistaa osaltaan sitä uskoa, johon rippikoululainen on kastettu. Osana jumalanpalvelus- ja rukouselämää ovat rippikoulun aikana pidetyt aamu- ja iltahartaudet. Näiden hartauksien pitäminen on yksi isosten tehtävistä. Tehtäviinsä isokset saavat tukea ja opastusta isoskoulutuksessa tai –toiminnassa. Toiminnan nimitys vaihtelee seurakunnittain.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä toimiva opas hartauden pitämiseen sekä isoskoulutuksen aikana että isosen työssä käytettäväksi. Tuote soveltuu myös muiden käytettäväksi. Kohderyhmänä olivat Keski-Porin seurakunnan isokset, jotka toimivat rippikoululeireillä. Osana työtä kartoitettiin isoskoulutettavien ajatuksia hyvästä hartaudesta sekä hartauden suunnittelemisesta ja pitämisestä. Kartoituksen aineisto kerättiin isoskoulutettavilta lauseenalkulomakkeella. Saatu aineisto käsiteltiin tekstin sisällön analyysillä.

Opinnäytetyön teoriaosassa tarkastellaan nuoren kehitystä psykologisen kehityksen ja oppimisen teorioiden kannalta. Oppimista tarkastellaan konstruktivistisesta näkökulmasta ja hartausoppaassa käytetään kokemuksellisen oppimisen mallia. Lisäksi etsitään määritelmää hartaudelle.

Hartausoppaassa käsitellään hyvän hartauden olemusta ja hartauteen mahdollisesti sisältyviä osia erikseen. Siinä muistutetaan ajoissa tehdyn suunnitelman tärkeydestä ja annetaan ehdotuksia kirjallisuuteen, josta voi olla apua hartauden suunnittelussa. Oppaassa ohjataan isosta tekemään päätökset itse ja suunnittelemaan hartaus, joka on juuri hänelle sopiva.

Asiasanat: kirkon nuorisotyö, rippikoulu, hartaus, isostoiminta, hartausopas

ABSTRACT

Peltomaa, Tiina and Rissanen, Satu. A Little Devotion Book for the Big Ones. A Guide of Devotions for the Young Confirmed Volunteers, 83 p, 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2011. Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The confirmation work strengthens the faith of confirmands that they have been baptised to. That is why there is devotional activity in confirmation school. The young confirmed volunteers (YCV) plan and keep their share of these devotions. They get some education for their tasks in the training for young confirmed volunteers.

The aim of this thesis was to create a product, i.e. a functional guide to planning a devotion. The guidebook can be used in YCV-training. It can also be used when the YCVs are planning their devotions. The guidebook is produced for Keski-Pori parish's YCVs but is also suitable for other users. YCVs' opinions on devotions were asked as a part of the thesis. The data was collected using a questionnaire. The answers were then analyzed applying content analysis.

In the theory part of the thesis, youth as a stage of life is viewed through developmental psychology and learning through constructivism. The guidebook was written using experiential learning model. In addition, the definition for devotion is discussed.

The devotional guide discusses properties of a good devotion and different kind of elements one can use in a devotion. It emphasizes that planning in advance is essential. It also gives suggestions for alternative literature. The book guides an YCV to make their own decisions and to plan a devotion of their own.

Key words: church youth work, confirmation work, devotion, young confirmed volunteer, devotional guidebook

SISÄLLYS

1 ISON PIENESTÄ HARTAUSKIRJASTA JA SEN TAVOITTEISTA	5
2 ISOSEN IKÄINEN NUORI.....	6
2.1 Nuoren identiteetti	7
2.2 Ajattelun kehitys ja oppiminen	7
3 RIPPIKOULU	10
3.1 Jumalanpalvelus- ja rukouselämä rippikoulussa	12
3.2 Isonen.....	13
3.3 Spiritualiteetti ja hartaus	15
3.3.1 Hartaus ja kuinka sen ymmärrämme	16
3.3.2 Vapaamuotoinen hartaus.....	17
3.3.3 Rukous.....	19
3.3.4 Rukoushetki	19
4 NUORISO- JA RIPPIKOULUTYÖ KESKI-PORISSA	21
5 ISOSKOULUTETTAVIEN AJATUKSIA HARTAUDESTA	24
5.1 Mielenkiintoa ja ajattelua	25
5.2 Haasteita	26
5.3 On se helppoa kun sen osaa.....	29
5.4 Monenlaisia mietteitä.....	30
5.5 Paljon, monipuolista ja sopivaa	32
6 IDEASTA KIRJAKSI.....	34
6.1 Tapahtui matkan varrella	34
6.2 Kartoituksen vastaukset hartausoppaassa	37
6.3 Tiinan ja Sadun yhteistyö	39
7 HUOMIOITA MATKAN VARRELTA.....	40
LÄHTEET:.....	43
LIITTEET	48

Liite 1. Lauseenalkulomake

Liite 2. Ison pieni hartauskirja

1 ISON PIENESTÄ HARTAUSKIRJASTA JA SEN TAVOITTEISTA

Opinnäytetyömme aiheen valinta oli meille selvä nopeasti. Olimme molemmat töissämme huomanneet isosten tuen tarpeen rippileirien hartauksien suunnittelussa. Keski-Porin seurakunnan nuorisotyön tiimi tarvitsi materiaalia isoskoulutuksen hartauskokonaisuuteen. Paikalliskulttuurin tuntemus, jota Tiinalla oli jo entuudestaan, on auttanut meitä tämän opinnäytetyön tekemisen kaikissa vaiheissa.

Teimme tuotteena hartausoppaan Keski-Porin seurakunnan käyttöön. Opastullaan käyttämään isoskoulutuksessa ja se tulee olemaan isosten työväline rippikoulussa. Jokaisessa seurakunnassa isosten työtehtävät määritellään paikallisten tarpeiden ja osittain myös perinteiden mukaan. Erilaisia tehtäviä ovat muun muassa pienryhmien ohjaus, iltaohjelmien suunnittelu ja toteutus, hartauksien suunnittelu ja pito, hiljaisuuden valvonta, leirihengen luonti ja innostaminen ja osallistuminen opetukseen. (Porkka 2004, 59–67.) Keski-Porin seurakunnan työtapoihin kuuluu, että isokset pitävät rippikouluissa iltahartauksia ja osallistuvat myös muihin päivän hartaudellisiin hetkiin. Työmme ei ole tutkimus, vaan tuote. Jotta tuotteemme, hartauden suunnitteluopas rippikoulun isosille, olisi mahdollisimman suureksi hyödyksi käyttäjilleen, kartoitimme Keski-Porin seurakunnan isoskoulutettavien ajatuksia hartaudesta ja sen pitämisestä keväntalvella 2010.

Tavoitteemme oli tehdä hartausoppaasta mahdollisimman monipuolinen ja isosten tarpeita vastaava. Pyrimme tekemään siitä toimivan etenkin kohdeseurakuntamme nuorille mutta myös muille hartauden suunnitteluun apua tarvitseville. Toivomme oppaan olevan iloksi ja avuksi nuorille, sekä auttavan heitä pitämään hartauksia, jotka kiinnostavat heitä itseään ja muita nuoria.

2 ISOSEN IKÄINEN NUORI

Rippikoulu käydään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perinteen mukaan sinä vuonna, jona täytetään 15 vuotta (Kirkon tiedotuskeskus 2002). Isoiset ovat usein vuoden tai kaksi vuotta rippikoululaisia vanhempia. Isoleksi kasvava nuori oppii isoskoulutuksessa tärkeitä asioita elämästä, uskosta ja kristittynä olemisesta. Isoskoulutuksen tulee valmistaa siihen osallistuvaa nuorta tuleviin isosen tehtäviinsä, mutta myös tukea ja ohjata muuta kasvua. (Paananen & Tuominen 2002, 11.)

Nuoruus on elämänvaihe lapsuuden ja aikuisuuden ohella, mutta se ymmärretään usein vain siirtymävaiheeksi näiden kahden välillä. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 14; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166.) Näkemyksemme mukaan nuoruus on oma elämänvaiheensa. Nuori käy läpi suuria fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia ja muodostaa myös uudenlaisia sosiaalisia suhteita (Sinkkonen 2010, 23–27).

On hankala rajata nuoruutta jyrkästi selvien ikärajojen sisään ja eri kirjoissa onkin erilaisia määritelmiä. Nuoruuden alkamisen voi määritellä helposti esimerkiksi vastaamaan biologisten muutosten alkamisajankohtaa. Vaikeampaa on määritellä, milloin nuoruus loppuu. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 18.) Pääsääntöisesti nuoruus kuitenkin jaetaan kolmeen jaksoon: varhaisnuoruus, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus (Dunderfelt 1998, 92; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166–167; Aaltonen ym. 2003, 18).

Seurakuntien työssä varhaisnuoriksi käsitetään 7 – 14-vuotiaat (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. a), mutta Kronqvist ja Pulkkinen (2007, 166) ja Aaltonen ym. (2003, 18) rajaavat varhaisnuoret 11 – 14-vuotiaiksi, sillä lapsuudessa katsotaan olevan omat kehitystehtävänsä ja nuoruudessa omansa. 15-vuotias nuori voi elää vielä nuoruuden varhaisvaihetta, jolloin suurimmat muutokset ovat fyysisiä, ja nuori käy läpi ihmissuhteiden kriisiä. Hän protestoi vanhempiaan ja auktoriteetteja vastaan, etsii omia arvojaan ja muodostaa uusia ystävyys-suhteita ikätoverien kanssa. Isosen asemassa oleva nuori saattaa käy-

dä läpi jo uutta vaihetta kehityksessään: nuoruusiän keskivaihetta, johon kuuluu olennaisena osana identiteettikriisi. (Dunderfelt 1998, 92.)

2.1 Nuoren identiteetti

Nuoruus on suhteellisen uusi ja kulttuurisidonnainen käsite. Länsimaisissa kulttuureissa korostuu individualismi: yksilö itse ja yksilöllisyys. (Aaltonen ym. 2003, 29–31; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166.) Saksalainen kehityspsykologi Erikson on tunnistanut ihmisen elämänkaaresta kahdeksan kehitysvaihetta. Nuoruudessa kehitystehtävä on identiteetin muodostaminen erilaisten kehityskriisien kautta. Ennen kuin nuori voi kasvaa täysipainoiseksi aikuiseksi, tulee hänen selvittää oma identiteettinsä, oma roolinsa. Tämän kehitysvaiheen uhkana on Eriksonin mukaan roolien hajaantuminen eli roolidiffuusio. Yhteiskuntaan sopeutuminen vaikeutuu, jos nuori ei löydä itselleen sopivaa roolia tai identiteettiä. (Aaltonen ym. 2003, 80; Erikson 1982, 249–250.)

Nuorella on tarve erottautua vanhemmistaan ja kasvaa itsenäiseksi henkilöksi, jolla on omat mielipiteensä ja omanlaisensa arvomaailma (Aalberg ja Siimes 2007, 71; Kronqvist ja Pulkkinen 2007, 166). Kun nuori ei enää tukeudu vanhempiinsa, hän tarvitsee uusia ihmissuhteita. Ikätoverien hyväksyntä ja kavერიporukan arvot saavat suuremman merkityksen kuin vanhempien näkemykset ja tuki. Erilaisiin ryhmiin liittyminen onkin nuoren identiteetin kehitykselle tärkeää. (Aalberg & Siimes 2007, 71; Erikson 1982, 249–250.) Erityisesti nuoria kiinnostaa, millaisina muut heidät näkevät ja millaisina he kokevat itsensä (Erikson 1982, 249–250). Seurakunnan isoskoulutus on monelle nuorelle mielekäs sosiaalinen yhteisö, jonka arvomaailma on helppoa hyväksyä omakseen.

2.2 Ajattelun kehitys ja oppiminen

Termit oppiminen ja kehitys kuvaavat molemmat muutosta. Ne ovat keskenään läheisiä käsitteitä. Kehitys tarkoittaa iän mukanaan tuomaa tiedostamatonta muutosta. Sitä voi tapahtua kehityksen eri alueilla: puhe, liikkuminen ja erilaiset

taidot. Oppiminen on puolestaan tiedostettu ja pysyvä muutos ihmisen asenteissa, tiedoissa tai taidoissa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 8–9.)

Ihminen hahmottaa maailmaa aluksi havaintojensa kautta. Ilman sanoja ja kieltä lapsi ei osaa jäsentää maailmaa samoin kuin aikuinen. Kielen kehittyminen merkitsee suurta muutosta myös lapsen kognitiivisiin taitoihin. Hän ei ole enää riippuvainen käsin kosketeltavista asioista tai konkreettisesta todellisuudesta, vaan ymmärtää loogisia abstrakteja kuvioita. Lapsen kasvaessa nuoreksi hänen ajattelunsa kehittyy abstraktille tasolle, joka mahdollistaa oman identiteetin pohdinnan. (Aaltonen ym. 2003, 59.)

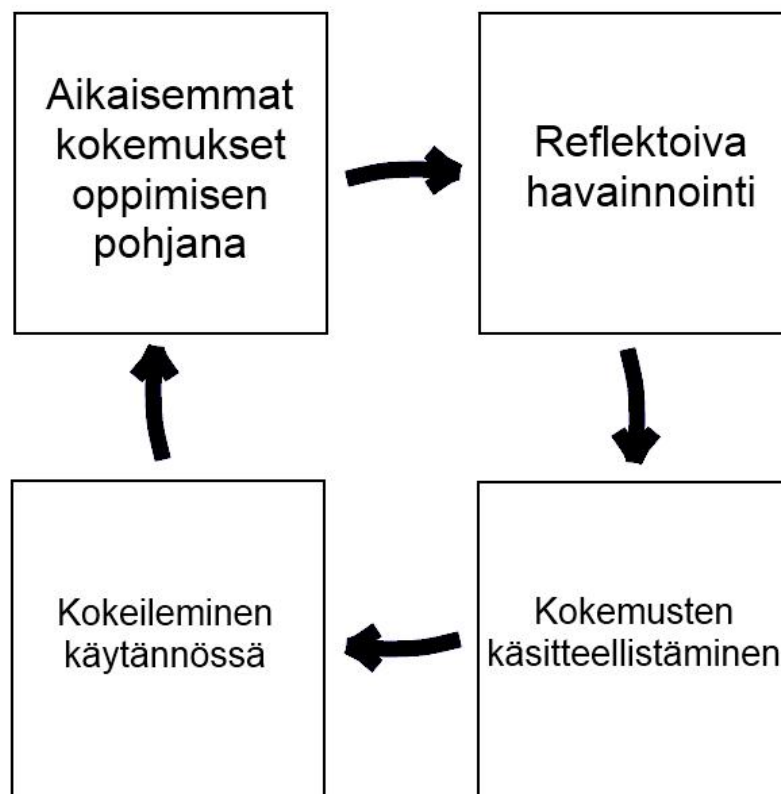
Tutkija Jean Piaget loi kognitiivisen kehityksen teorian, jonka mukaan nuoren ajattelu kehittyy formaalisten operaatioiden vaiheeseen jo 11 – 14 -vuotiaana. Formaalisten eli muodollisten operaatioiden vaihe on Piaget'n teorian neljäs ja ylin vaihe. (Aaltonen ym. 2003, 61; Dunderfelt 1998, 95; Pruuki 2010, 52.) Sitä edeltävät sensomotorinen, esioperationaalinen sekä konkreettisten operaatioiden vaihe. Piaget'n mukaan ajattelun kehityksessä ei tapahdu tämän jälkeen enää suuria muutoksia. Teoriaa on kritisoitu myöhemmin, koska ollaan sitä mieltä, että ihmisen kognitiiviset kyvyt voivat kehittyä vielä nuoruuden jälkeenkin. Nyt onkin alettu puhua postformaalista ajattelusta, joka on Piaget'n formaalisten operaatioiden kehittyneempi muoto. (Aaltonen ym. 2003, 61.)

Piaget'n teorian merkittävin kohta rippikouluun tulevaa nuorta ja rippikoulun isosta ajatellen on siirtyminen konkreettisten operaatioiden vaiheesta muodolliseen ajatteluun. Nuoren on nyt mahdollista ymmärtää kristinuskossa paljon esiintyviä vertauksia ja kielikuvia. (Pruuki 2010, 52.) Kolmiyhteistä Jumalaa on vaikeata yrittää selittää: lapsi tarvitsee vielä Jumalalle kasvot. Nuori puolestaan ymmärtää, että Jumala voi olla olemassa, vaikka Häntä ei näe.

Oppiminen voidaan käsittää myös tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan uuden oppiminen rakentuu aina vanhan tiedon päälle (Innanen ja Niemelä 2009, 23). Konstruktivistisen oppimisteorian kantava ajatus on, että ihminen pyrkii jatkuvasti itse rakentamaan ja laajentamaan olemassa olevaa osaamistaan. Oppimista tapahtuu vasta, kun oppija itse on käsitellyt ja

jäsennellyt asian. (Innanen ja Niemelä 2009, 23; Pruuki 2010, 62.) Konstruktivismi ei sellaisenaan ole oppimisteoria. Se on näkemys siitä, mitä tieto on ja miten ihminen oppii ja hankkii tietoa. (Eteläpelto ja Tynjälä 1999, 160–163.)

David A. Kolbin kehittämässä kokemuksellisen oppimisen mallissa oppiminen käsitetään neljän kohdan syklinä. Oppiminen on jatkuvasti kehittyvä ja syventyvä tapahtuma. (Pruuki 2010, 60 – 61.) Se alkaa oppijan omista henkilökohtaisista kokemuksista. Omakohtainen kokemus antaa oppijalle pohjan, jolle hän voi rakentaa lisää. Toinen kohta Kolbin mallissa on refleктоiva havainnoiminen. Oppija pohtii omia aiempia kokemuksiansa kriittisesti, minkä jälkeen kolmannessa vaiheessa kokemukset käsitteellistetään. Kokemusten käsitteellistämiseen liittyy teoretiedon hakeminen aiheesta. Neljantenä vaiheena opittua kokeillaan käytännössä. Kun uutta käytännön kokemusta on saatu, sitä refleктоidaan uudelleen. (Kupias 2001, 16-26; Pruuki 2010, 61.)

Kuva 1. David A. Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli

3 RIPPIKOULU

Rippikoulu on osa kirkkolaissa (26.11.1993/1054) säädettyä kristillistä kasvatus- ja opetusta, jota seurakunnan tulee jäsenilleen tarjota toteuttaakseen kirkon tehtävää. Rippikoulun järjestämisestä säädetään tarkemmin Kirkkojärjestyksessä (8.11.1991/1055). Kirkkohallitus julkaisi vuonna 2001 rippikoulusuunnitelman *Elämä – usko – rukous*, joka on perustana kaikkien suomalaisten seurakuntien rippikoulutyössä.

Euroopassa tehdyn seitsemän maan rippikouluja vertailevan tutkimuksen mukaan Suomessa on ainutlaatuinen rippikoulujärjestelmä, joka eroaa muista eurooppalaisten protestanttisten kirkkojen rippikouluista selvästi. Muista eurooppalaisista kirkoista vain Norjassa on selvä kirjoitettu opetussuunnitelma rippikouluun. Suomen rippikouluista 90 % on leirimuotoisia, kun Sveitsin Zurichin kantonissa 20 % seurakunnista ei järjestä leiripäiviä rippikouluun ollenkaan (Schlag 2010, 102) ja Ruotsissa leiri kuuluu itsestään selvästi rippikouluun (Svenska kyrkan i.a.). Muissa tutkimukseen osallistuneissa maissa leiripäivät olivat harvinaisempia, eikä vapaaehtoisten työntekijöiden osallistumista ole mainittu vertailutaulukossa (Innanen & Krupka 2010, 225). Tutkimukseen osallistuneista ryhmistä suomalaisten nuorten usko vahvistui eniten rippikoulussa (Niemelä 2010, 250).

Rippikoulu on kirkon kasteopetusta, jota seuraa konfirmoiminen. Konfirmaatio tarkoittaa kasteen vahvistamista. Evankelis-luterilaisessa kirkossa konfirmaatio ei ole sakramentti, sillä kaste kestää ilman vahvistustakin (Pruuki 2010, 36). Konfirmaatiossa kastettu tunnustautuu kristityksi, ja seurakunta rukoilee hänelle uskon vahvistusta. Konfirmaatio on kuitenkin hyvin läheisessä suhteessa kasteen sakramenttiimme, kasteeseen ja ehtoolliseen. Vaikka ehtoollinen kuuluu kaikille kasteen perusteella, suurimmalle osalle se jaetaan ensimmäistä kertaa konfirmaatiojumalanpalveluksessa. Jos lapsi on saanut opetusta ehtoollisen merkityksestä, saa hän osallistua ehtoolliselle yhdessä konfirmoidun vanhempansa tai muun kristillisestä kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. (Kirkkojärjestys 2:11.)

Suomalainen rippikoulu on poikkeuksellisen suosittu: evankelis-luterilaisen kirkon rippikoulun käy vuosittain yli 80 prosenttia 15-vuotiaiden ikäluokasta (Airola & Tarsalainen 2005, 34; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. b.). Suosioon on monia syitä: joillekin nuorille ja heidän vanhemmilleen rippikoulu merkitsee kasteopetuksen ja juridisten oikeuksien saamisen lisäksi myös eräänlaista siirtymäriittä. Rippikoulu on monelle nuorelle normi. Sitä pidetään itsestäänselvyytenä. (Airola & Tarsalainen 2005, 35.)

Kaikki Suomen rippikoulut järjestetään samaa suunnitelmaa ”Elämä – Usko – Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001” noudattaen, mutta silti jokainen rippikoulu on omanlaisensa ja jopa saman seurakunnan sisällä saattaa olla suuriakin eroja. Rippikoulusuunnitelma 2001 onkin suhteellisen väljä puitesuunnitelma, joka ei anna yksityiskohtaisia ohjeita rippikoulun toteuttamiseen (Innanen 2009, 21). Rippikoulu järjestetään usein leirimuotoisena, mutta ennen intensiivijakson alkua on ollut rippikoulua lyhyemmissä tapaamisissa sekä seurakuntaan tutustumista.

Ensimmäiset leirimuotoiset rippikoulut järjestettiin kesällä 1937 Nurmijärven seurakunnassa (Porkka 2004, 7). Vuonna 1975 jo noin 42 prosenttia rippikoululaisista kävi leirimuotoisen rippikoulun. Vuonna 1995 leiririppikoulun suosio oli noussut jo 86 prosenttiin ja vuosina 2005 ja 2007 noin 91 prosenttia rippikoululaisista valitsi leirin. (Innanen, Niemelä & Porkka 2010, 141.)

Kasteopetusta lapset ja nuoret saavat kodin ulkopuolella rippikoulun lisäksi seurakuntien kerhoissa ja pyhäkouluissa sekä koko elämän ajan osallistuessaan toimituksiin ja jumalanpalveluksiin. Kasteopetus perustuu Jeesuksen antamaan kaste- ja lähetyskäskyyn (Raamattu Matt. 28:16–20). Kasteopetuksen tärkein sanoma on rippikoulunkin yleistavoite: että nuori vahvistuu uskossaan kolmiyh-teiseen Jumalaan (Elämä – Usko – Rukous 2001, 18).

3.1 Jumalanpalvelus- ja rukouselämä rippikoulussa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous hyväksyi syyskuussa 2001 uuden puitesuunnitelman rippikoulujen paikallisen suunnittelun pohjaksi. ”Elämä – Usko – Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001” on tuon valtakunnallisesti rippikoulutyötä ohjaavan suunnitelman koko nimi. Suunnitelmassa tuodaan esille rukous osana elämää ja niin myös osana rippikoulua. Nuoren elämän, uskon ja rukouksen tulee olla vuorovaikutuksessa keskenään rippikoulun aikana (Elämä – Usko – Rukous 2001, 29).

Rippikoulussakin jumalanpalvelus on koolla olevan seurakunnan yhteistä rukousta ja rukouselämän keskiössä. Parhaimmillaan rippikoulun jumalanpalveluselämä opettaa tai totuttaa nuoren rukoilemaan ja lukemaan Raamattua. (Elämä – Usko – Rukous 2001, 29.) Nuori oppii hoitamaan uskoaan.

Jumalanpalveluksien toistuminen samantyyppisinä auttaa nuoria sisäistämään jumalanpalveluksen toimintaa. Käytetyistä rukouksista, siunauksista ja lauluista tulee tuttuja ja turvallisia, kun niitä käytetään yhä uudelleen. Myös erilaisten toteutusten mahdollisuus on arvokas oivallus rippikoululaiselle. Osallistuminen koko kotiseurakunnan jumalanpalveluksiin rippikouluajana voi edesauttaa nuoren osallistumista seurakunnan elämään rippikoulun jälkeen (Elämä – Usko – Rukous 2001, 30 – 31.)

Rippikoulun jumalanpalveluselämä käsittää osallistumisen koko seurakunnan jumalanpalveluksiin kotikirkossa ja leirillä. Ryhmän kesken pidettävät jumalanpalvelukset ja aamu- ja iltahartaudet ovat myös luonnollista jumalanpalveluselämää rippikoulussa. Eero Jokela selvittää artikkelissaan Nuoren hengellinen ohjaaminen (2004) hengellisyyden ilmenemistä rippikoulussa. Ryhmän kesken ja itsekseen tullaan lähelle Pyhää erityisesti leireillä hyvin monipuolisesti, jumalanpalvelusten ja hartauksien lisäksi Raamattua tutkittaessa niin isosten vetämissä ryhmissä kuin oppimiskokonaisuuksissakin. Ruoka siunataan laulamalla ja oppimispäiväkirjaa kirjoitettaessa pohditaan päivän aikana kuultua, luettua ja koettua. Kaiken tämän toiminnan myötä Jumalasta ja uskosta puhumista tulee luonnollisempaa. (Jokela 2004, 59–60.)

Rippikoulu ei ole pelkkää tiedollista opiskelua vaan myös nuoren ohjaamista yhteyteen Jumalan kanssa ja tämän yhteyden vahvistamista (Elämä – Usko – Rukous 2001, 18; Jokela 2004, 57). Myös Norjan kirkon monessa seurakunnassa painotetaan konfirmaatiotyöskentelyssä eli rippikoulua vastaavassa tapahtumasarjassa uskonelämää, kristittyä elämäntapaa ja seurakuntayhteyttä (Krupka & Reite 2010, 244). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeätä lämminhenkinen ja aktiivinen jumalanpalveluselämä sekä yhteinen rukous. Tässä suhteessa suomalainen rippikoulu toimii eurooppalaisia vastaavia paremmin, sillä vaikka suomalaiset nuoret eivät rippikouluun lähtiessään odota uskonsa vahvistuvan, niin käy Euroopassa tehdyn vertailevan tutkimuksen mukaan jopa 55 prosentille suomalaisista rippikoululaisista (Niemelä 2010, 246).

3.2 Isonen

Rippikoulussa on yleensä kolme aikuista ohjaajaa, jotka vastaavat varsinaisesta opetuksesta ja turvallisuudesta rippikoulussa. Lisäksi rippikoulun tärkeitä osanottajia ja työntekijöitä ovat isokset. Isonen on vuoden tai pari rippikoululaista tai muun tapahtuman osanottajaa vanhempi, jo rippikoulun käynyt nuori, joka on vapaaehtoistyössä rippikoulussa tai muussa seurakunnan tapahtumassa kuten nuortenillassa.

Vapaaehtoistyö on tekijöidensä vapaaehtoisesti tekemää arvokasta työtä, josta ei makseta palkkaa. Vapaaehtoistyöntekijät voivat saada työstään vastineeksi palkkion tai muita etuja ja heille voidaan maksaa kulukorvauksia. Vapaaehtoistyötä tehdään yleensä siksi, että se on hauskaa, mukavaa tai muuten miellyttävää, ei palkkioiden takia. (Porkka 2010, 74.) Vapaaehtoistyö voi olla harrastus. Vuosi 2011 on Euroopan vapaaehtoistyön teemavuosi, jonka tavoitteena on parantaa vapaaehtoistyön mahdollisuuksia, lisätä tietoa vapaaehtoistyöstä, tukea vapaaehtoistyön laatua ja organisaatioita sekä palkita vapaaehtoistyötä (Eurooppatiedotus 2009). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat ylläpitävät Internetissä vapaaehtoistoimintaa välittävää palvelua nimeltä Suurella Sydämellä (Suurella sydämellä i.a.).

Isoskoulutukseen pääsee rippikoulun käynyt nuori. Koulutuksessa käsitellään isosen tehtäviin liittyviä asioita ja myös koulutettavan omaan elämään liittyviä teemoja. Isoskoulutuksen voi toteuttaa hyvin monella tavalla (Porkka 2004, 69–78). Rippikoulutyön kanssa isoskoulutusta tai isostoimintaa on kuvattu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lippulaivaksi (Porkka 2004, 3). Yhdessä ne tavoittavat suuren osan kohderyhmänsä ikäluokasta. Rippikoulun jälkeiseen isostoimintaan osallistuu vuosittain 27 000 nuorta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. c.). Isostoiminnan ja rippikoulutyön suosio ovat toisistaan riippuvaisia. Isoiset ovat rippikoululle tärkeä voima, ja rippikoulutyön menestys takaa myös isostoiminnalle kannattajia. (Porkka 2004, 3.)

Isostoiminnan aloitti Irja Kilpeläinen Nurmijärvellä. Leirimuotoisen rippikoulun ohella hän kehitti ison siskon ja ison veljen mallin, joka perustuu 1930-luvulla Suomen Kristillisen Ylioppilasliiton koulutyttöleireillä syntyneeseen isosiskoperinteeseen. (Porkka 2004, 7.) Isojen siskojen tehtävät olivat hyvin samanlaisia, kuin nykyisten isosten. He valmistivat iltaohjelmaa, pitivät järjestystä yllä sekä hoitivat erilaisia käytännön järjestelyjä. (Porkka 2005, 83.) Kun 1970- ja -80-luvuilla isosten työt olivat pääasiassa ryhmänjohdollisia, ovat ne nykyään laajentuneet monipuolisten tehtävien hoitoon seurakunnassa (Porkka 2010, 76).

Isoskoulutuksessa tulevia isosia valmennetaan työhön rippikoulussa ja useissa seurakunnissa myös tehtäviin muussa seurakunnan toiminnassa. Osa koulutuksesta on suoranaista tiettyjen tehtävien suorittamiseen liittyvää harjoittelua teorioineen. Koulutuksessa kuitenkin painotetaan nykyään nuoren omaa kehitystä sekä uskoa (Porkka 2010, 76–78).

Monet seurakunnat ottavat isostoiminnassa mukana olevia nuoria töihin rippikouluun yhden vuoden koulutuksen jälkeen ja joissain seurakunnissa isoseksi rippikouluun pääsee kahden vuoden koulutuksen jälkeen. Isostoiminnan pituus on kasvanut vuosien varrella. Nykyään joissakin seurakunnissa isostoimintaan voi osallistua jopa neljä vuotta. Toisen vuoden jälkeen toiminnan luonne usein muuttuu: koulutukseen osallistuvista nuorista tulee pikemminkin harjoittelijoita ja esikuvia nuoremmille isosille. (Porkka 2010, 78.)

Rippikoulussa isosilla on paljon tehtäviä. Hartauden pito on yksi niistä. Oma hartaus tulisi valmistella ennen leiriä, jotta kaikki, mitä hartauteen tarvitaan mukaan lukien materiaali, musiikki ja apuväki olisi selvillä ennen leirin alkua. Jos isonen valmistelee hartauttaan kesän alussa, voi avun löytäminen olla haastavaa. Eräissä seurakunnissa järjestetään kesän isosille tapaamisia, joissa apua hartauden suunnitteluun tarjoavat nuorisotyönohjaajat ja papit. Oppaamme ei missään nimessä voi korvata henkilökohtaista apua kokonaan. Leirin työntekijät auttavat isosia hartauden suunnittelussa, esimerkiksi Raamatun kohdan etsimisessä. Kokemuksemme mukaan isokset jättävät joskus hartautensa valmistelun viime hetkeen ja silloin he tarvitsevat nopeasti apua hartautensa viimeistelyyn ja osien sovitteluun yhtein.

3.3 Spiritualiteetti ja hartaus

Spiritualiteetti käsitteenä perustuu latinan sanaan spiritus. Se viittaa nimenomaan kristillisessä käytössä sekä Pyhään Henkeen että ihmisen Jumalaan yhteydessä olevaan persoonallisuuden osaan, ihmisen henkeen. Spiritualiteettia pidetään joskus myös kokemuksellisena kristinuskon muotona. Monia muitakin määritelmiä spiritualiteetille on olemassa. (Kotila 2003, 13–17.)

Mielestämme spiritualiteetti käsittää ihmisen koko hengellisyden ja sen ilmentämisen mietiskelyineen, rukouksineen ja jumalanpalveluksineen. Se on laaja kokonaisuus, jonka yksi osa myös hartaus on. Myös Rippikoulusuunnitelma 2001 rinnastaa hengellisen elämän ja spiritualiteetin (Elämä – Usko – Rukous 2001, 9).

Jumalanpalvelus on seurakunnan toiminnan perusta (Kirkkolaki 4:1). Se on myös seurakunnan yhteisön ja yhteisöllisyyden pohja ja tuki (Kotila 2004, 42). Täysimittaisen messun toimittaminen vie paljon aikaa, joten seurakunnat järjestävät lyhyempiä hartauksia esimerkiksi jouluaattona ja sairaaloissa. Hartauksia pidetään vuosittain yhteensä satoja eri puolilla Suomea sekä Suomen evankelisen kirkon tilaisuuksissa että muiden toimijoiden tapahtumissa. Suomen Yleisradion kanava Ylen Ykkönen lähettää arki- ja -iltaisin hartauksia, joita

pitämässä on Suomessa toimivien kirkkojen edustajia. Rippikoulu- ja muilla nuorten leireillä ja tapahtumissa pidetään hartauksia, joiden merkitys tilaisuuden hengelliselle luonteelle on tärkeä.

3.3.1 Hartaus ja kuinka sen ymmärrämme

Hartaus on yleiskielessä käytössä oleva sana, jota Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ole kuitenkaan selittänyt sanastossaan Aamenesta öylättiin (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. d) tammikuussa 2011 (tilanne 28.1.2011). Kirkon virallisissa teoksissa ovat esillä jumalanpalvelusten ja toimistusten lisäksi päivän rukoushetket, mutta myöskään Teologian sanakirja (Teinonen 1999) ei tunne sanaa hartaus. Ainoa kirja, josta löysimme selkeän määritelmän sanalle hartaus, oli Öökkönä redi? Rippikoulun isosen sanakirja (Heinikainen, Keinänen, Talja, Tasanko & Tuomainen 2000, 24–25):

Hartaushetket kuuluvat olennaisena osana rippikouluun. Yhteiset hiljentymishetket koko porukan kesken ovat tärkeitä hengähdystaukoja hulinan keskellä. Hartaudessa ollaan lähellä Jumalaa, ja siellä Pyhä Henki on läsnä. Pyhän Hengen läsnäolo ei välttämättä ole suuri tunne. Sen voi tuntea myös turvallisuutena ryhmän keskellä...

... Hartausmalleja on useita, varmaan yhtä monta kuin on hartauden pitäjiä. Yhtä oikeaa hartauden pitotapaa ei olekaan, mutta tärkeää on muistaa, että pysyt Raamatun opetuksessa ja että olet rippikoulussa ja esimerkkinä rippikoululaisille...

Hartaus sanana on mielenkiintoinen. Harras on todennäköisesti hartauden kantavana, josta sen johdos, hartaus, on muodostunut. Harras tarkoittaa erään tulokinnan mukaan antaumuksellista (SuomiSanakirja.fi i.a.). Mielestämme antaumuksellisuus uskonelämässä voi olla aktiivista rukousta ja uskon harjoittamista. Tästä voi johtua sana hartaus merkityksessä, jossa se rippikoulussa ja muussa kirkon toiminnassa tunnetaan. Ruotsin kielen hartautta tarkoittava sana andakt toi meille mieleen, että se on mahdollisesti yhdistelmä sanoista andas eli hengittää tai ande eli henki, ja akt eli teko tai toiminto.

Hartaus tarkoittaa eri ihmisille eri asiaa. Mari Chaulagain artikkelista Puhetta Jumalasta vai puhetta Jumalan kanssa? Rippikoulun hengellinen elämä selviää,

että kaikilla hänen tutkimukseensa osallistuneilla, ympäri Suomea pidettävillä rippikoululeireillä oli jumalanpalvelus- ja rukouselämään liittyviä elementtejä. Aamu- ja iltahartaudet sekä jumalanpalvelukset olivat näistä yleisimpiä. Myös päivän rukoushetkiä esiintyi tutkimuksen aineistossa. (Chaulagai 2010, 116–117.) Jossain paikoissa, kuten Keski-Porissa, isosten pitämät hartaudet ovat olleet isosten vapaasti suunnittelemlia ja hyvin monimuotoisia. Ne koostuvat kuitenkin yleensä muutamasta tutusta elementistä. Hartaudessa perinteisesti käytettyjä elementtejä ovat esimerkiksi musiikki, näytelmä, pantomiimi, tarina, Raamatun kertomus, hiljentyminen, puhe, rukous ja esimerkki omasta elämästä.

Me määrittelimme työtämme varten hartauden käsitteen keskusteltuamme kristillisen nuorisotyön ammattilaisten kanssa seuraavasti: hartaus on hetki yhteydessä Jumalan kanssa, pienimuotoinen jumalanpalvelus, joka hoitaa seurakuntalaisen uskoa ja auttaa elämään Jumalan lapsena. Jumalanpalvelus on yhteistä rukousta, ja kuten rukoilla voi monella eri tavalla, myös jumalanpalvelus voi olla monenlainen (Kotila 2004, 23). Siispä myös hartauden voi pitää monilla eri tavoilla, kunhan yhteys Pyhään Jumalaan on olemassa.

3.3.2 Vapaamuotoinen hartaus

Monenlainen tilaisuus voi olla hartaus. Tilaisuudesta tekee hartauden se, että sen päätavoite on olla yhteydessä Jumalan kanssa. Usein hartauksissa pyritään herättämään osallistujan ajatuksia liittyen tiettyyn teemaan. Me ihmiset olemme erilaisia, joten yhdelle paras mahdollinen hartaus voi olla toiselle jotain ihan muuta.

Rippikouluissa hartauksia pitävät niin isoset kuin ohjaajatkin. Hartauden suunnittelijan ja pitäjän persoona näkyy yleensä ainakin jollakin tavalla hartaudessa, ja se on hyvä. Hyvässä hartaudessa ei tarvitse olla paljon elementtejä, sillä joskus hiljaisuus ja rukous ovat oiva yhdistelmä. Usein käytetyt hartauden elementit, kuten musiikki, rukous, raamatunkohta ja ehkä myös kertomus ovat hyvä yhdistelmä, mutta paljon muutakin voi hartaudessa olla. Kaikkea ei kuitenkaan kannata ahtaa yhteen hartauteen.

Hartauden suunnittelija voi käyttää suunnittelutyössään hyväkseen monenlaista kirjallisuutta, kun tietää mitä etsiä. Esimerkiksi monet sadut johdattelevat moraalisten kysymysten äärelle ja ovat näin erittäin käyttökelpoisia esimerkiksi johdattelemassa hartauden teemaan. On myös olemassa erilaisia kertomuskirjoja, jotka on tehty hartauksia varten. Ne ovat erittäin käyttökelpoisia niin luetta- vien kertomusten kuin draamallisten hartauksien lähteinä.

Hengellinen musiikki voi olla itsestään selvä valinta hartauteen. Gospel- ja muita hengellisiä levyjä on saatavilla paljon. Samoin laulukirjoja, joita voi käyttää apuna hartauden suunnittelussa ja toteutuksessa, on paljon. Hyvinä esimerkeinä näistä nuorten hengellisen musiikin kirjoista ovat Nuoren seurakunnan veisukirjat ja Elämän siiville -veisukirjat. Kuitenkin myös niin kutsuttu maallinen musiikki voi toimia oikein hyvin hartauden musiikkina. Osallistujille tuttu musiikki voi toimia jopa rentouttavana elementtinä hartaudessa. Musiikin valinnassa hartauteen tulee olla erittäin tarkkana, ettei hartaudessa tule ikäviä yllätyksiä aikaisemmin huomaamatta jääneiden sanoitusten muodossa.

Yhdessä hiljaa istuminen voi olla varsinkin siihen tottumattomalle vaikeaa. Hartaus voi olla myös toiminnallinen. Esimerkiksi kynttiläpolku kauniina iltana on monelle todellinen elämys. Toiminnallinen hartaus voi kestää pidempään kuin niin kutsuttu perinteinen hartaus, mutta siihen on toisaalta myös helpompi keskittyä. Esirukouspyyntöjen kirjoittaminen paperilapuille ja niiden polttaminen nuotiossa on yksi mahdollisuus ottaa hartauden osallistujat aktiivisemmin mukaan. Toimintaosuuden suunnitelmaa pitää arvioida tarkoin: sopiiko se juuri näille osallistujille.

Ideoita ja inspiraatiota hartauteen voi löytyä melkein mistä tahansa. Muiden pitämistä hartauksista kannattaa ottaa mallia, jos ne tuntuvat hyviltä. Erilaiset kuvat voivat antaa aiheen hartauteen tai johdattaa miettimään sopivia teemoja. Kuvien käyttö hartauksissa on oiva keino auttaa osallistujia keskittymään. Kuvista voi myös koota hartauden rungon.

3.3.3 Rukous

Rukoilla voi monella tavalla. Jeesus itse opetti seuraajiaan rukoilemaan. Herran rukous eli Isä meidän -rukous on Jeesuksen heille opettama, mutta Hän opetti muutakin: rukoilemaan salassa niin, että muut eivät huomaa. Rukoilemisella nimittäin ei pidä yrittää kerätä muiden ihmisten huomiota. Se on Taivaan Isän ja ihmisen välistä keskustelua, joka ei kuulu muille. (Raamattu Matt. 6:5–15.)

Rukous on sydämen keskustelua Jumalan kanssa, siis myös kuuntelua. Martti Luther opetti ystäväänsä valmistautumaan rukoukseen lukemalla Raamattua tai muistelemalla vaikkapa kymmenen käskyä tai Apostolista uskontunnustusta. Vasta sitten voi rukoilla koko sydämellään ja ajatuksillaan (Luther 1535, 25–26). Siinä on myös yksi syy laittaa kädet ristiin ja silmät kiinni rukoillessaan: on helpompi keskittyä. Rukous on oman yhteyden ylläpitämistä Jumalaan ja ihmisillä onkin erilaisia tapoja rukoilla. Musiikki ja varsinkin virret ovat rukouksen muotoja. Kaikissa jumalanpalveluksissa rukoillaan. Rukous on jo itsessään jumalanpalvelusta. Myös hartauteen rukous kuuluu olennaisena osana ja rukous on itsenäisestikin osa spiritualiteettia. Rukouskirjallisuutta on tarjolla paljon. Niitä on hyvä käyttää hyväkseen, jos omia sanoja on vaikea löytää. Rukouksen ei kuitenkaan tarvitse olla hieno tai muuten erikoinen. Myös hiljaisuuden jättäminen kunkin omalle rukoukselle on hyvä idea myös rippikoulun hartaudessa.

3.3.4 Rukoushetki

Jo varhainen kristillinen kirkko tunsi rukoushetket, joiden perustana olivat Jeesuksen ja apostolien kehotukset rukoilla koko ajan (Raamattu Luuk. 18:1; 1. Tess. 5:17; Room.12:12; Ef. 6:8; Kol. 4:2). Luostarisäännöt vaikuttivat rukoushetkien perinteeseen. Martti Luther piti niitä osana seurakunnan rukouselämää ja Mikael Agricola kirjoitti niitä varten rukouksia teokseensa Rucouskiria. Perinteiset päivän hetkiin liittyvät rukoushetket jäivät kuitenkin erilaisiin tilanteisiin, kuten hallan vaaraan, kuolemaan tai syntymään tarkoitettujen rukousten varjoon luterilaisen Suomen alkuaikoina. Rukoushetket otettiin takaisin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käsikirjoihin 1960-luvulla (Kotila & Vatanen 2007, 7–12).

Hartaus rippikoulussa tai muussa nuorten toiminnassa voi noudattaa jonkin päivän rukoushetken kaavaa, mutta se ei ole välttämätöntä.

Päivän rukoushetket muodostavat hetkipalveluksen. Kun hetkipalvelusta suoritetaan ympäri maapalloa, muodostuu alati rukoileva kirkko. (Kotila & Vatanen 2007, 7, 10.) Nykyään sana rukoushetki voi virallisessa tekstissä vaikuttaa synonyymilta hartauden kanssa. Rukoushetki voi olla myös hartauden alamuoto. Rippikoulussa ja isokoulutuksessa on mahdollista toteuttaa osa hartauksista rukoushetken kaavalla, esimerkiksi aamuhartaus laudeksena tai iltahartaus vesperinä. Nuorilta kaavan käyttö voi vaatia totuttelua, jos sitä ei ennen ole käytetty.

4 NUORISO- JA RIPPIKOULUTYÖ KESKI-PORISSA

Porin kaupunki sijaitsee Suomen länsirannikolla. Se on väkiluvultaan Suomen 11. suurin. (Porin kaupunki 2011.) Porin runsaasta 83 000 asukkaasta vajaa 22 000 kuuluu Keski-Porin seurakuntaan. Loput evankelis-luterilaisen kirkon jäsenet kuuluvat kuuteen muuhun paikallisseurakuntaan: Ahlaisten, Pihlavan, Noormarkun, Länsi-Porin, Porin Teljän tai Reposaaaren seurakuntaan. (Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2010.)

Seurakuntien nuorisotyötä tekevät työalan pastorit, nuorisotyönohjaajat, diakonit ja kanttorit. Eri seurakunnissa tehtävät ovat jakaantuneet eri tavoin. Myös toiminta vaihtelee seurakunnittain paikkakunnan erityispiirteiden ja työntekijöiden ominaisuuksien ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Työntekijävaihdokset voivat vaikuttaa paljon seurakunnan nuorisoon.

Nuorisotyön piiriin kuuluvat 7–14-vuotiaat eli varhaisnuoret sekä rippikoulun käyneet nuoret. Nuorten aikuisten parissa tehtävä työ voi myös kuulua nuorisotyön tiimille. Nuorisotyön tiimi on yleensä erittäin näkyvästi mukana rippikoulutyössä. Isoskoulutus tai isostoiminta on itsessään nuorisotyötä, mutta myös osa rippikoulutyötä. Lisäksi isostoiminta voi liittyä varhaisnuorisotyöhön kasvattamalla isosia myös varhaisnuorten leireille. Joissakin seurakunnissa isosia on töissä myös perhetyön leireillä ja mielestämme esimerkiksi seniorileireillä voisivat nuoret toimia avustajina oikein hyvin. Nuorisotyö tarjoaa nuorille isostoiminnan lisäksi mahdollisuuksia viettää aikaa yhdessä muun muassa nuortenilloissa ja avointen ovien kahviloissa. Raamattuopetus ja erilaiset leirit sekä kerhot kuuluvat olennaisesti nuorisotyöhön. Myös varhaisnuoria käy kerhoissa ja leireillä paljon.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnissa toimii vapaaehtoisia erilaisissa tehtävissä niin jumalanpalveluksissa, lähetys- ja evankelioimis-, diakonia-, lapsi- kuin nuorisotyössäkin. Esimerkiksi suurin osa pyhäkoulujen opettajista ja kerhojen ohjaajista on vapaaehtoisia. Tulevaisuuden haasteena voi olla selviäminen seurakuntien toiminnasta nykyistä tiukemmalla rahoitusmallilla (Kirkon

tiedotuskeskus 2010), joten vapaaehtoistyö voi olla tärkeä resurssi seurakunnille tulevaisuudessa. Isokset ovat suuri vapaaehtoistyöntekijöiden ryhmä, joka kuitenkin suurimmaksi osaksi katoaa vapaaehtoisreservistä aloittaessaan opiskelun tai työelämän toisen asteen koulutuksen jälkeen ja muuttaessaan toisille paikkakunnille.

Keski-Porin seurakunnassa nuorisotyötä tehdään monipuolisesti. Työntekijöitä työalalla on yhteensä viisi: rippikoulutyön ja nuorisotyön papit sekä tyttö-, poika- ja nuorisotyönohjaajat. Säännöllistä toimintaa Keski-Porin seurakunnan nuorisotyössä ovat isos- ja leiriavustajakoulutukset. Keski-Porin seurakunnassa isoskoulutus on yksivuotinen. Koulutuskertoja on joka toinen viikko, minkä lisäksi järjestetään kaksi isoskoulutusleiriä lukuvuoden aikana. Isoleksi ei yleensä pääse, jos ei ole saanut isoskoulutusta. Isosen tehtäviin kuuluu paljon ryhmähengen luomista ja rippikoululaisen tukemista esimerkiksi vapaa-ajan toiminnan ja iltaohjelmien muodossa. Isosella on usein ryhmänohjaustehtäviä. Keski-Porin seurakunnassa isosten tehtäviin kuuluu myös pitää rippikoulussa hartauksia. Leiriavustajakoulutukseen pääsee isoskoulutuksen ja leirillä isosena toimimisen jälkeen. Se kestää yhden lukuvuoden kokoontuen joka toinen viikko ja syventää isoskoulutuksessa opittuja asioita.

Rippikouluja Keski-Porissa järjestetään vuosittain noin 10. Yhdessä rippikoulussa on viidestä kuuteen isosta ja yhdestä kahteen leiriavustajaa, jotka ovat kokeneita isosia ja saaneet myös leiriavustajakoulutuksen. Aikuisia ohjaajia on kolme joka rippikoulussa. Suurin osa rippikouluista on leirimuotoisia, joiden leirijakson pituus on noin viikko. Lisäksi on päivärippikoulu, johon ei kuulu yöpymistä poissa kotoa, sekä niin kutsuttu pätkis, jonka leirijakso on jaettu kahteen osaan. Isokset eivät saa Porin seurakuntayhtymän leireillä rahallista palkkiota työstään. Leiriavustajien leiripalkkio on noin 90 euroa leiriltä. Jos leirillä on kaksi leiriavustajaa, he yleensä jakavat palkkion.

Isos- ja leiriavustajakoulutuksen lisäksi säännölliseen toimintaan kuuluu nuorteniltoja, poppari-iltoja ja yökahvilatoimintaa. Poppari-iltaan sisältyy elokuvan katselua ja yhdessä oloa ja joka toinen perjantai kokoontuvassa yökahvilassa esiintyy livebändi. Oman seurakunnan nuorteniltojen lisäksi Porin seurakuntayh-

tymän eri seurakunnat järjestävät joskus yhteisiä nuorteniltoja. Keväällä on perinteisesti järjestetty seurakuntayhtymän yhteinen nuorten MEGA-leiri. Nuorisotyöhön kuuluvat myös erilaiset retket esimerkiksi gospeltapahtumiin tai lähetysjuhlille. (Jokiperä 29.1.2011.)

Keski-porin seurakunnan nuorisotyönohjaajan Tiina Jokiperän mukaan seurakunnan nuorisotyö tekee säännöllisen toiminnan lisäksi huomattavan määrän muutakin. Nuorisotyöntekijä käy Porin Lyseolla pitämässä tutorkoulutusta ja itsetuntemuskursseja. Resurssien mukaan pidetään erilaisia kerhoja, kuten esimerkiksi kitarakurssia. Muutaman kerran vuodessa nuoret toteuttavat yhdessä messun tai osallistuvat tuomasmessun toteuttamiseen. Isoskoulutukseen osallistuvia nuoria otetaan myös mukaan rippikoulujen ennakkotapaamisiin. (Jokiperä 29.1.2011.)

Tyttö- ja poikatyönohjaajat koordinoivat varhaisnuorille suunnattuja kerhoja. Pojille suunnattu salibandykerho järjestetään kerran viikossa kolmella eri koululla ja pienoismallikerho kokoontuu Ruosniemen kirkolla kerran viikossa. Tyttöille on tarjolla kokkikerho sekä tyttökerhoja. (Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2009.)

5 ISOSKOULUTETTAVIEN AJATUKSIA HARTAUDESTA

Osana opinnäytetyötämme selvitimme, mikä hartauden pidossa on vaikeaa tai helppoa Keski-Porin seurakunnan nuorille vapaaehtoisille, isosille. Samalla kysyimme heidän mielipiteitään siitä, millainen on hyvä hartaus. Tämän selvityksen teimme jakamalla nuorisotyönohjaajan välityksellä isoskoulutettaville nuorille paperin, jossa oli lauseenalkuja, joita nuoret saivat jatkaa. Suurin osa vastanneista nuorista oli ensimmäistä vuotta mukana isostoiminnassa, joten heidän kokemuksensa rippikoulun hartauksista oli omalta leiriltä, rippikoululaisen näkökulmasta.

Tarkoituksemme oli selvittää, mitä tulevat isokset ajattelevat hartaudesta, ja mikä hartaudessa on tärkeää sekä mihin he haluaisivat apua. Meillä oli jo ajatus siitä, mikä isosille hartauden suunnittelussa oli vaikeaa. Tämä oli selvinnyt meille useimmin esitetystä avunpyynnöstä. Erityisesti oman rukouksen muotoileminen, aiheen valinta ja sopivan Raamatun kohdan löytäminen ja olivat asioita, joita olimme pohtineet isosten kanssa monta kertaa. Halusimme kuitenkin lisää tietoa Keski-Porin seurakunnan isosten toiveista ja varmistua ennakkokäsityksemme paikkansa pitävyydestä.

Saimme vastauksen yhteensä 46 isoskoulutettavalta ja isoselta. Vastanneista 37 oli ensimmäistä vuotta isoskoulutuksessa ja yhdeksän oli kokeneita isosia. Kaikki eivät olleet vastanneet jokaiseen kysymykseen ja hyvin harva olisi ollut käytettävissä kasvokkain tehtävään haastatteluun. Mielestämme saimme riittävästi tietoa opinnäytetyötämme varten tällä käyttämällämme menetelmällä, jossa jokainen sai täydentää aloitetut lauseet omaa mielipidettään vastaaviksi. Suurin osa vastauksista oli muutaman sanan mittaisia, mutta joukossa oli myös pidempiä vastauksia.

Tällaisessa kartoituksessa ongelmia ovat käsin kirjoitetun tekstin tulkitseminen, nopeasti kirjoitetun tekstin kirjoitusvirheiden vaikutus merkityksiin ja yleensä lyhyiden vastausten tulkinta. Ongelmien myötä olemme saattaneet tulkita vastaukset odotuksiamme vastaaviksi tai muuten työmme kannalta positiivisiksi.

Olemme kuitenkin tietoisesti yrittäneet lukea vastauksia mahdollisimman avoimesti. Myös lauseenalkujamme olisi kannattanut testata ennen niiden lähettämistä varsinaiselle kohderyhmälle. Vaikka niitä käytiinkin läpi aikuisten kesken, kuulumme, että jotkut lauseenaluista olivat olleet osalle nuorista vaikeita ymmärtää. Ehkä siksi moni nuori jätti osaan kysymyksistä vastaamatta.

5.1 Mielenkiintoa ja ajattelua

Hyvä hartaus on vaikea määritellä. Yhdeksän nuorta totesi hyvän hartauden olevan ”lyhyt ja ytimekäs”, minkä lisäksi sana ytimekäs toistui monissa muissakin vastauksissa. Lisäksi todettiin hyvän hartauden olevan ”sopivan pituinen” ja ”ei liian pitkä”. Hartauden mahdollisesti liiallinen lyhyys ei tullut esille vastauksissa. Hartautta ei kannatakaan venyttää vain, jotta siitä tulisi riittävän pitkä. Ytimekkyyden toivomus liittyy lyhyiden lisäksi mahdollisesti siihen, että hartauden osilla tulisi kaikilla olla sisällöllinen merkitys, joskaan tätä toivomusta ei vastauksissa tullut suoraan esille. Sana ytimekäs johtuu sanasta ydin. Tässä yhteydessä asian ydin on Jumala.

Sisällöllisesti hartauden hyvyys liittyy varsinkin iltaisin nuorten mielestä rauhoittumiseen. Aiheen tulisi olla mielenkiintoinen ja hartauden tulisi saada osallistujat ajattelemaan, toisaalta hartauden pitäisi olla helposti ymmärrettävä. Vastauksissa tuli esille myös ajatus, että hyvällä hartaudella on tietty aihe ja hartaus on toimiva kokonaisuus. Myös osallistujien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti hartauteen pidettiin hyvänä.

Hyvä hartaus on nuorten mielestä ulkoisesti miellyttävä. Siltä odotetaan tunnelmallista valaistusta ja kynttilöitä, hyvää musiikkia ja kauniita kertomuksia. Keski-Porin seurakunnan vakiintuneisiin tapoihin liittyen hyvään hartauteen katsottiin kuuluvan myös halirinki, joka Keski-Porin seurakunnan leireillä on perinne. Mielipiteitä jakoi musiikki: itse laulettuna vai levytä soitettuna. Moni vastaaja korosti hyvän hartauden olevan rauhallinen tai rauhoittava, myös hiljaisuus esiintyi vastauksissa useita kertoja, kerran jopa korostettuna tekstinä.

Koska yhdeksän isosta käytti vastauksissaan sanayhdistelmää ”lyhyt ja ytimekäs” ja osa heistä lisäämättä mitään, on mahdollista, että nuoret ovat keskustelleet vastauksistaan yhdessä.

Hartauden pituus oli mielessä muillakin, ja pituuteen liittyvät kommentit olivat yleisimpiä vastausten joukossa. Mielenkiintoisuus oli neljänneksi yleisin kommentti.

... mielenkiintoisesta asiasta, ei liian pitkä, sisältää muutakin kuin tekstin lukua.

Hartauden rauhallisuus miellytti nuoria myös. 16 nuorta eli toiseksi suurin osa vastanneista ilmaisi hyvän hartauden olevan rauhallinen. Myös rentoutumista hartaudessa pidettiin tärkeänä.

...rauhallinen, ajatuksia herättävä, mukava, ei liian pitkä.

... rauhallinen, hiljainen, rentouttava.

Hyvässä hartaudessa ihmiset kuuntelevat rauhallisesti ja HILJAA, mitä hartauden pitäjät puhuvat. Omasta mielestäni hartauteen kuuluu olennaisena osana nimenomaan rauhoittuminen.

Vaikutti siltä, että vastauksissa korostuivat vastaajien omat kokemukset paitsi hyvistä hartauksista, joihin olivat osallistuneet, myös niistä hartaustilanteista, jotka eivät olleet yhtä onnistuneita. Erityisesti pitkät ja pitkäväteiset hartaudet tuntuivat jääneen nuorten mieliin vähemmän hyvinä. Samoin osallistujien äänekäs tai suhteellisen äänekäs käyttäytyminen hartaudessa vaikutti olleen häiritsevää. Hartaus otettiin vakavasti ja siellä toivottiin tovereilta hyvää, kanssaihmissä kunnioittavaa käytöstä.

5.2 Haasteita

Me ihmiset olemme erilaisia, joten eri asiat ovat meille vaikeita. Oli kuitenkin kiinnostavaa nähdä, mitä asioita hartauden pitämisessä ja valmistelussa nuoret toivat esille vaikeina. Joukossa oli niin sisällöllisiä kuin ulosannillisia haasteita.

Näihin vaikeina tai haastavina pidettyihin asioihin halusimme tuoda erilaisia ratkaisumalleja lopullisessa tuotteessamme.

Kaikkein yleisin haaste vastanneille nuorille oli osallistujien ja tilanteen rauhoittaminen ja osallistuvien nuorten hiljaisiksi saaminen. Tässä haasteessa avainasemassa ovat paikalla olevat ohjaajat sekä leirillä leirin mittaan opittava rutiini olla hiljaa hartaudessa. Isoiset voivat vaikuttaa esimerkillään hiljentymiseen.

... aiheen keksiminen, aiheeseen liittyvien tekstien etsiminen ja ihmisten saaminen hiljaiseksi

... saada muut olemaan hiljaa.

Aiheen ja hartaudessa käytetyn tekstin valinta oli usein esillä vaikeana asiana vastauksissa. Tämän haasteen olimme huomanneet myös käytännössä: eräs isonen toisessa seurakunnassa totesi Raamatun olevan niin iso kirja, että siinä on oikea runsauden pula. Aiheita on paljon, mutta silti samat aiheet leirin hartauksissa toistuvat. Isoiset elävät samantyyppisissä vaiheissa elämäänsä, jolloin samanlaiset asiat vaivaavat, kiinnostavat ja tuntuvat hyviltä. Koko hartauden mielenkiintoiseksi tekeminen tuntui vaikealta kahdeksan nuoren mielestä.

... sen suunnittelu ja sisällön päättäminen, aiheiden valinta. Saada kaikki keskittymään hartauteen. Varsinkin mahdollisen tekstin pätkän valitseminen esim Raamatusta on hankalaa

... aiheen valinta

... oikean tekstin valitseminen

Aihe oli myös yleisin asia, jossa vastanneet isoskoulutettavat halusivat lisää apua. Moni kaipasi ideoita ja uusia aiheita usein toistuvien tilalle. Hartauden kokoamiseen sekä Raamatun tekstien etsimiseen moni tuleva isonen toivoi neuvoja. Rukoukseen tarvittiin lisääpua sekä valitsemiseen että oman rukouksen tekemiseen. Myös uusia musiikkikappaleita toivottiin.

... tekstipätkien valinnassa aiheen mukaan, jotain uusia ideoita olisi kiva saada

... hyvien tekstien löytämisessä ja uusia lauluja

... rukousten rakenteiden luomisessa

... rukouksien valmistamisessa ja valitsemisessa, siten että kaikki osat sopivat toisiinsa

Hartaus ei ole hartauden pitäjän esitys. Kuitenkin hän on esillä hartauden aikana tekstiä lukiessaan ja ehkä omista ajatuksistaan kertoessaan tai sanoittaessaan hartauden kulkua. Kyselyymme vastanneista nuorista usea toi esille huolensa omasta esiintymisestään. Muille lukemisen sujuminen, asioiden muistaminen ja omaan tekemiseen keskittyminen sekä yleensä oman osuuden jännittäminen olivat vaikeita asioita.

... jos lukemisessa tulee virheitä tai jos rupeaa naurattamaan. Pikkuisten hiljaa pitäminen.

... hillitä ja pitää itsensä rentona. Voi olla vaikeaa sanoa jotain

... se että siinä on liikaa luettavaa ja on vaikea keskittyä kun on paljon ihmisiä.

Hartauden mielenkiintoisuutta arvostettiin paljon hyvässä hartaudessa. Kiinnostavan hartauden suunnittelu tuntui useasta hankalalta. Myös itselle asetetut tavoitteet olivat suuria.

... vaikeaa myös yleisesti se, kun haluaisi pitää ikimuistaisen ja hyvän ja kiinnostavan hartauden

... että siitä tulisi kiinnostava, eikä hartaudessa olijat kyllästyisivät

Musiikki oli tullut vain kolmen isosen mieleen vaikeana asiana. Rukous aiheutti päänvaivaa neljälle. Osa mietti rukouksen tekemistä itse ja osa sen valintaa. Kaikesta toimivan kokonaisuuden tekeminen voi joskus olla todella haastavaa, ja musiikkiin ja rukoukseen liittyvä haaste olikin usein juuri kokonaisuuden muotoutumisessa.

... rauhoittua itse, löytää monipuolista sisältöä koko leirin ajaksi. Myös tarpeeksi hitaasti puhuminen on vaikeaa muistaa. +sopivien hartauslaulujen valitseminen

... hyvän tarinan, musiikin ja rukouksen valitseminen, jotka sopivat kaikki toisiinsa ja synnyttävät ajatuksia leiriläisille

Moni isonen koki, ettei tarvitse lisää apua hartauden pitämiseen. Se oli erittäin hienoa saada selville. Kaikkiaan kymmenen nuorta vastasi, ettei tarvitse lisä-apua ja viisi jätti vastaamatta tähän kohtaan. Lisäksi muutama oli ilmeisesti ollut epävarma siitä, haluaisiko lisää apua ja vastannut kysymysmerkin kanssa.

... öö... jotain käytännön asioita?

Käytännön asioihin haluttiin lisää apua esimerkiksi hiljaisuuden ylläpitoon ja rauhoittumiseen sekä tekstien lukemiseen. Suurin osa vastanneista oli ymmärtänyt lauseen alun ”Hartauden pitämisessä haluaisin lisää apua...” koskemaan nimenomaan hartauden jotain osa-aluetta. Muutama vastasi, keneltä apua haluaisi.

... pikkuisilta!

... vaikka tekstien/kappaleiden lukemiseen niin ei tarvitse ottaa paineita kaikesta suoriutumisesta. Se rauhoittaa itse hartauden tekijää. Olisi myös toivottavaa, että muut hiljentyisivät kun pyydetään. Hartaus on hieno jos se etenee rauhallisesti ja omalla tavalla.

... että olisi useampi lukija ja lyhyet luku pätkät. millon ja millan tehdä oikein

Vastauksista käy esille, että hartaus on tuleville isosille tuttu asia ja monelle sen valmistelu on helppo tehtävä. Joukossa on kuitenkin paljon niitä, jotka tarvitsevat rohkaisua joissakin asioissa sekä niitä, jotka tarvitsevat enemmän tukea.

5.3 On se helppoa kun sen osaa

Yksi asia on yhdelle vaikea, toiselle helppo. Olimme kuitenkin kiinnostuneita siitä, mitä asioita nuoret kokivat helpoiksi. Samoin oli kiinnostavaa nähdä, kuinka paljon samoja asioita nuoret mainitsivat vaikeiksi ja helpoiksi. Vaikka nuoret pitäisivät jotain asiaa hartauden pitämisessä ja valmistelussa helppona, emme

voi jättää sitä kokonaan käsittelemättä isosen hartausoppaassa. Käsitteilytavassamme pyrimme ottamaan huomioon vastaukset.

Iso osa nuorista oli jo huomannut oppaamme johtavan ajatuksen: hyvin suunniteltu on puoliksi tehty ja tuntuu helpolta. Tämä tuli esille 11 vastauksessa. Musiikki hartauksissa tuntui suurimmasta osasta nuoria helpolta, mutta oli esillä myös edellisen kysymyksen kohdalla vaikeana asiana.

... jos on valmistautunut hyvin, niin kaikki. Esimerkiksi laulun valitseminen on kohtalaisen helppoa.

... oikeastaan kaikki sitten kun hartaus on hyvin suunniteltu :)

... laulujen laulaminen.

Koska vastauksia oli 46 ja musiikki esiintyi tässä kohdassa 15 vastauksessa, oli niitä, joille ensimmäisenä helppona asiana tuli mieleen jotain muuta selvästi enemmän. ”Kaikki muu” viitaten edelliseen lauseen alkuun ”Hartauden pitämisessä vaikeaa on...” ja ”kaikki” tuli esille neljässä vastauksessa.

Vaikka jokin asia tuntuu helpolta, voi hienosäätö tai uusien ideoiden keksiminen olla haastavaa. Siispä tuotteessamme on käsitelty myös osaa niistä kohdista, joita suuri osa vastanneista piti helppoina. Käytännössä kaikki helppoina koetut asiat tulivat esille ainakin kertaalleen myös haastavina asioina.

5.4 Monenlaisia mietteitä

Melkein kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että hartauteen osallistuminen on positiivista ainakin joskus. Yleisimpiä kuvailevia sanoja olivat rauhallinen tai rauhoittava ja mukava. Joitakin hartauteen osallistuminen jännitti alkuun tai pelotti ja muutaman mielestä hartauteen osallistuminen oli joskus vaikeaa. Viisi vastaajaa oli jättänyt tämän kohdan tyhjäksi ja yksi totesi hartauden kasvattavan yhteenkuuluvuutta. Hartauteen osallistuminen saattoi tuntua erilaiselta eri kertoina.

... joskus vastenmieliseltä, välillä ei tekiskään muuta

... rauhoittavalta, jotenkin syvälliseltä, outo hyvä tunne valtaa mielen

... kuin yrittäisi saada leijonaa nukkumaan. Hartaudessa se nukkuu mutta heti huoneeseen päästyä alkaa bileet

... aika helpottavalta. Hartaus on loppujen lopuksi aika miellyttävä kokemus jos itse tuntee olonsa mukavaksi

Hartaus herätti Keski-Porin seurakunnan nuorissa monenlaisia mietteitä. Vastauksissa näkyi osalla se, että hartaus koettiin vahvasti osaksi rippikoulua, mutta muualta siitä ei ollut kokemusta. Jokainen osallistui hartauksiin rippikoulussa oma taustansa pohjalla, jolloin sama hartaus on varmasti herättänyt eri ihmisissä hyvin erilaisia tunteita. Hartaus voi tuoda jopa yhtä aikaa monenlaisia tunteita esille.

... jännittävältä mutta mukavalta

Halusimme antaa isoskoulutettaville mahdollisuuden kertoa meille hartauteen liittyen jotain, mikä ei tullut vielä esille aikaisempien lauseenalkujen kohdalla. Tämä kohta oli jätetty tyhjäksi useammin kuin muut kohdat, mikä oli aivan odotettavissa. Kuitenkin 25 nuorta 46:sta kirjoitti kohtaan ainakin sanan tai pari. Näistä seitsemän vastasi käytännössä, että lisättävää ei ollut. Muut palasivat aikaisempiin ajatuksiin tai lisäsivät aivan uutta.

Hartaus pitää olla sellainen, että siinä voi miettiä sitä mistä kerrotaan. Jos esim pitää jotenkin surullisen hartauden, siihen ei sovi nopea tai iloinen kappale. Myös musiikin voi jättää pois. Rukous sopii hartauden loppuun.

jokainen tekee ainakin semmoisen, joka puhuttelee itseään

Isosen hartauskirja on hyyvä idea!

Paras hartaus on jokin joka herättää ajatuksia ja mietityttää

Edelleen nuorten vastauksista voi nähdä omien ajatusten ja pohdinnan tärkeyden. Asioita ei kannata selittää tyhjäksi, vaan on hyvä jättää mietittävää myös

hartauteen osallistuville. Kaikki asiat eivät puhuttele kaikkia, mutta uusi näkökulma tai aihe voi olla todella arvokas ja herättää kokeneenkin isosen ajatukset. Loppujen lopuksi eräs nuori totesi:

ööö... ei se kauheen vaikeet oo.

5.5 Paljon, monipuolista ja sopivaa

Halusimme myös tietää, mitä Keski-Porin seurakunnan isoskoulutettavat toivisivat hartausoppaassa olevan. Toivomuksia esitettiin kohtuullisen paljon. Tyhjiä ja sellaisia vastauksia, joissa todettiin että toiveita ei ole, oli yhteensä 17. Yhdessä vastauksessa toivottiin tietyn laulun sanoja, mahdollisesti siksi, että tätä laulua oli Keski-Porin seurakunnassa perinteisesti laulettu iltaisin. Eniten toivottiin kertomuksia ja Raamatun tekstejä eri aiheista.

Toivon että siellä olisi erilaisia tekstejä, joita voisi lukea hartauksissa.

Sopivia tekstejä aiheen mukaan jaoteltuna

Jonkin verran vastauksissa tuli esille halu tehdä jotain erilaista. Uusia, erilaisia hartauden aiheita toivottiin samalla, kun aiheen keksiminen tuntui olevan haastavaa. Myös toivomus mahdollisuuksista tehdä jotain muuta kuin lukea ja puhua niin, että toiset kuuntelevat, esitettiin.

käsitellä mitä hyvä hartaus sisältää ja mistä kaikesta hartaudessa voisi puhua (=aiheita lisää)

Monipuolisia hartausmahdollisuuksia (ehkä myös sellaisia, joissa ihmiset saisivat myös tehdä jotain itse pelkän kuuntelemisen sijaan)

Paljon erilaisia aiheita, kappaleita ja paikkoja missä sen voisi pitää

Hartauden pitäminen tutussa ja turvallisessa paikassa on usein helpoin vaihtoehto. Nuoret kuitenkin näkivät mahdollisuuden pitää hartaus jossain muussakin tilassa. Heillä ei kuitenkaan ollut varmuutta siitä, missä kaikkialla hartauden voi

pitää. Paljon muitakin mahdollisia käsityksiä säännöistä huomasimme, esimerkiksi rukouksen rakenteen suhteen.

6 IDEASTA KIRJAKSI

Opinnäytetyöprosessimme on ollut pitkä. Olimme kumpikin havainneet töisämme ja harjoittelupaikoissa, että monille isosille hartauden suunnittelu ja pitäminen oli haastavaa. Toisille se oli huomattavan vaikeaa. Me koimme, että voisimme opinnäytetyöksemme rakentaa materiaalin, joka auttaa isosta hartauden suunnittelussa ja pitämisessä. Keski-Porin seurakunnan nuorisotyön tiimi oli kiinnostunut tästä ajatuksesta ja niinpä päätimme tehdä isosten hartausoppaan heidän käyttöönsä.

Olimme todella innostuneita aiheestamme. Työmme oli laajeta aivan valtavaksi, joten alussa teimme paljon töitä tehdäksemme työstämme realistisen laajuisen ja Keski-Porin seurakunnan isosten tarpeita vastaavan. Rajaaminen ei ollut helppoa, mutta sen opettelu oli erittäin hyödyllistä meille molemmille. Diakin opinnäytetyöprosessin ensimmäisen vaiheen suoritimme esittelemällä ideapaperin keväällä 2009. Satu lähti syksyksi 2009 harjoitteluun Espanjaan. Opinnäytetyösuunnitelman esittelimme tammikuussa 2010 ennen kuin Tiina lähti harjoitteluun Namibiaan keväksi 2010. Nämä meistä riippumattomista syistä eri ajankohtiin osuneet kansainväliset harjoittelut hidastivat osaltaan opinnäytetyömme etenemistä.

6.1 Tapahtui matkan varrella

Suunnitelmamme oli yksinkertainen: tehdä isosille materiaali, jossa opastamme heitä suunnittelemaan ja pitämään omanlaisensa hartauden. Tarvitsimme tietoa siitä, millainen on osallistujien mielestä hyvä hartaus rippikoulussa. Sitä tietoa saimme isoskoulutuksessa olevilta, rippikoulun käyneiltä nuorilta. Kun nuorten mielipiteitä oli kerätty, saatu aineisto piti käsitellä tekstin sisällön analyysin keinoin. Seuraava vaihe opinnäytetyön teossa oli hartausoppaan kokoaminen osittain saatujen vastausten ja toisaalta omien kokemusten perusteella. Työssä käytimme teoreettisina lähtökohtina nuoren psykologisen kehityksen ja oppimisen teorioita ja hartauden teologiaa. Päädyimme käyttämään konstruktivistista

käsitystä oppimisesta ja hyödyntämään kokemuksellisen oppimisen mallia. Halusimme ohjata nuoria käyttämään hyväkseen omia kokemuksiaan suunnitelllessaan hartauksiaan. Viimeisenä prosessin vaiheena oli kaiken tämän raportointi.

Paras mahdollinen tapa tehdä tämä työ olisi ollut kerätä ensin tietoa nuorten tarpeista, tutustua sitten oppimisteorioihin ja lopuksi kirjoittaa opas. Monista asioista johtuen kaikkea tätä on kuitenkin tapahtunut yhtä aikaa. Onneksi nykyään tietokoneiden aikakaudella on helppo lisätä tekstiä myös aikaisemman tekstin väliin. Toisaalta asioiden yhtä aikaa tapahtuminen on todennäköisesti antanut meille useammanlaisia näkökulmia.

Keväällä 2010 Keski-Porin seurakunnan isoskoulutettavat nuoret saivat eteensä A4-paperin, jossa oli lauseenalkuja liittyen hartauteen, sen suunnitteluun ja pitämiseen. He täydensivät lauseet omien ajatustensa mukaan. Isoskoulutusta pitänyt nuorisotyönohjaaja lähetti vastaukset meille, ja me selvitimme niistä nuorten ajatuksia liittyen edellä mainittuihin aiheisiin. Hartausoppaan työstäminen jatkui koko vuoden 2010.

Tuotteemme eli hartausoppaan olemme kirjoittaneet ja suunnitelleet käyttäen apuna David A. Kolbin kehittämää kokemuksellisen oppimisen mallia. Se on pätevä malli, mikäli oppijalla on käsiteltävästä asiasta kokemusta. Malli etenee neljän kohdan kiertona, jossa opiskelu lähtee liikkeelle nuoren omista kokemuksista. (Pruuki 2010, 60–61.) Tuotteessamme herätämme isosia pohtimaan ja muistelemaan hartauksia, joihin he ovat osallistuneet. Haluamme heidän pohtivan, mikä on ollut hyvää ja onnistunutta, mikä on onnistunut heikommin. Toinen kohta Kolbin mallissa onkin refleктоiva havainnoiminen, jonka jälkeen kolmanneksi kokemukset käsitteellistetään. Tässä yhteydessä käsitteellistäminen tarkoittaa, että isoset etsivät kokemuksiinsa liittyviä asioita Ison pienestä hartauskirjasta ja yhdistelevät siitä oppimaansa ennakkokäsityksiinsä. Neljäntenä vaiheena opittua kokeillaan käytännössä. Kun käytännön kokemusta on saatu, sitä reflektoidaan uudelleen. (Pruuki 2010, 61.)

Hartausopas on suunniteltu isosille, jotka vasta opettelevat hartauden suunnittelua. Heillä kuitenkin on hartaudesta valmis skeema eli käsitys, sillä he ovat osallistuneet hartauksiin jo rippikoululaisen roolissa. Oppaasta voi myös olla apua niille, jotka ovat pitäneet paljon hartauksia: he voivat löytää uusia vinkkejä ja näkökulmia hartauden valmisteluun.

Hartausoppaan laatiminen oli mielenkiintoista. Halusimme käsitellä siinä hartautta ja kaikkea siihen liittyvää mahdollisimman monipuolisesti. Etsimme kirjallisuudesta tietoa hartaudesta ja sen teologiasta. Hartaus on paljon käytetty arki kielen sana, jota ei virallisissa teksteissä käytetä. Niinpä hartauden syvän ole muksen pohdintamme perustuu jumalanpalveluksesta, spiritualiteetista ja rukoushetkistä kertovaan kirjallisuuteen. Mielestämme nämä eivät täysin vastaa omaa käsitystämme hartaudesta. Tämä haaste oli meille yllättävä ja melko suuri.

Hartausopasta kootessamme jouduimme tekemään paljon valintoja. Kaikki valintamme pohjautuivat siihen periaatteeseen, että hartaus on hetki lähellä Jumalaa ja sen tarkoitus on hoitaa osallistujien uskoa. Kaikkea mahdollista uusista kivoista lauluista hartausnäytelmien valmiisiin käsikirjoituksiin emme pystyneet tuottamaan hartausoppaaseen, vaikka nuoret niitä pyysivät. Sen sijaan pyrimme antamaan vihjeitä hyvistä kirjoista, joista voi löytyä esimerkiksi kertomuksia näytelmän pohjaksi hartauteen, sekä levy- ja laulukirjavinkkejä. Raamatun kohtia listasimme teemoittain oppaan loppuun, koska Raamattu on mielestämme hartaudessa olennainen osa ja nuoret tuntuvat kaipaavan tukea sen käyttämiseen.

Prosessin loppu oli kiireinen. Valitettavasti emme ehtineet järjestää kunnollista testausta tuotteellemme. Lähetimme sen luettavaksi muutamille rippikoulu- ja nuorisotyössä toimiville ihmisille ja pyysimme heiltä palautetta hartausoppaasta. Palautteen mukaan muokkasimme tuotettamme. Osa lauseistamme oli palautteen mukaan vaikeaselkoisia, joten muokkasimme tekstiä helpommin ymmärrettävään muotoon. Korjasimme myös kielioppivirheitä lukijoiden ohjeiden mukaan. Keski-Porin seurakunnan nuorisotyönohjaajan Tiina Jokiperän antama palaute oli hyvää ja Ison pieni hartauskirja on menossa käyttöön Keski-Porin seurakun-

nan isoskoulutuksessa. Erityisesti hän kiitti sen monipuolisuutta ja yleispätevyyttä. (Jokiperä 29.1.2011.)

Tekemämme tuotteen tavoitteena on, että jokainen isonen oppisi luomaan oman näköisensä hartauden käyttäen sopivia elementtejä. Kehotamme isosia pohtimaan, millainen on hyvä hartaus ja mitä he haluavat tuoda esille itse pitämässään hartauksessa. Opaskirjamme muistuttaa isosia aloittamaan hartauden suunnittelemisen hyvissä ajoin, kuten isoskoulutuksessaakin varmasti opetetaan. Lisäksi siinä on vinkkejä, millaisia kirjoja on tarjolla lisäavuksi. Keräsimme oppaaseemme myös listan Raamatun kohtia, jotka on jaettu aihepiireihin.

6.2 Kartoituksen vastaukset hartausoppaassa

Kartoituksen tulokset vastasivat hyvin sille asetettuja tavoitteita. Ne toisaalta vahvistivat niitä ajatuksia, joita meillä oli jo entuudestaan ja toisaalta toivat esille joitakin asioita, jotka olisimme muuten ohittaneet paljon kevyemmin. Pyrkimyksemme oli, että oppaamme ei anna ainoita oikeita vastauksia vaan hyviä ehdotuksia ja ohjaa nuoria käyttämään omia ideoitaan. Toiminnallisia ehdotuksia hartauteen, tekstejä ja aiheita toivottiin hartausoppaaseen paljon. Valmistaa listoja aiheista emme voineet antaa, sillä hartauden aihe voi olla melkein mikä tahansa. Kertomuksien kirjoittamisen sijaan etsimme kirjallisuutta, josta nuoret voivat löytää omaan tilanteeseensa sopivan kertomuksen. Toimintaideoita hartausoppaassa on muutamia.

Erityisesti tilanteen rauhallisena pitämisen haasteet isosten suurena huolen aiheena yllättivät. Kaiken kaikkiaan isoskoulutettavien vastauksista kävi ilmi arvostus hartauksia kohtaan. Varsinkin iltahartaudessa rauhoittuminen päivän lopussa oli nuorten mielestä hyvä asia. Hartaus on isosten mielestä tärkeä osa rippikoulua ja suurin osa heistä haluaa tehdä työnsä hyvin. Hartausoppaamme luvussa Tunnelma käsitelimme isosten huolta hiljaisuudesta ja järjestyksestä hartauksessa. Toimme esille ohjaajien työpanoksen järjestyksen ylläpitämisessä koko leirillä ja muistutimme isosia heidän esimerkkinsä merkityksellisyydestä. Lisäksi muistutimme, että voi olla järkevää asettua hartaustilaisuudessa niiden

pahimpien häirikkökaverusten väliin, jolloin nämä eivät pysty lietsomaan toisiinsa niin kovaan vauhtiin kuin muulloin.

Omia ajatuksia hartaudesta pyrimme herättämään tehtäväsivuilla tai -kohdilla. Toivomme, että kun nuoret ajattelevat itse hartautta valmistellessaan, heidän hartauksistaan tulee erilaisia ja nuorten elämään liittyviä. Omat ajatukset ja vallinnan vapaus olivat myös osasyinä siihen, että emme antaneet valmista listaa hartauteen sopivista aiheista tai kertomuksista. Kaikkia hyviä aiheita tai kertomuksia emme olisi voineet edes muistaa tai tietää.

Vastauksissa näkyi oikean muodon etsiminen useassa kohdassa. Vaikka Keski-Porin seurakunnan rippikouluissa iltahartaudet ovat hyvin monimuotoisia, niissä on tietyt toistuvat elementit. Meille heräsi kysymys: olettavatko nuoret, että esimerkiksi rukouksen pitää olla tiettyä kaavaa seuraava, jotta se on oikea rukous? Tahdoimme hartausoppaassamme tuoda esille erilaisia rukouksia ja sen, että rukouksella ei ole yhtä ainoaa oikeaa rakennetta. Muutenkin pyrimme pitämään esillä erilaisia mahdollisuuksia unohtamatta turvallisuutta tuovien pysyvien elementtien merkitystä.

Raamatunkohtia sen sijaan listasimme melko paljon, koska Raamatun tuntemus isosilla ei aina ole kovin hyvä. Toivomme myös rohkaisevamme isosia lukemaan Raamattua laajemmin etsiessään omaan hartauteensa sopivaa kohtaa muistuttamalla, ettei listassa suinkaan ole kaikki hyvä, mitä Raamatusta löytyy. Oppaassa suosittelimme myös lukemaan Raamattua ja merkitsemään muistiin hyvät kohdat, jotta ne ovat helpommin löydettävissä, kun niitä tarvitsee.

Kohdat jaottelimme teemojen mukaan, mutta muistutimme nuoria olemaan kriittisiä meidän listaamme kohtaan. Teemoja olivat Kutsumus, Rakkaus, Lupaus, Usko, Synti ja anteeksianto, Kristittyinä eläminen, Jumala, Kiitos ja rukous ja Johdatus ja toivo. Lisäksi listassa on Vuorisaarna ja muutama tunnettu kohta sieltä erikseen kerrottuna sekä joitakin vertauksia ja Psalmien helmiä. Kun sijoitimme kohdan jonkin teeman alle, annoimme kohdalle jonkin kuvaavan otsikon. Usein otsikko oli sama kuin Raamatussa itsessään, mutta joskus tuo otsikko ei

antanut mielestämme riittävän selvää kuvaa lyhyemmästä tekstistä kuin se, mi-
hin otsikko Raamatussa liittyy.

Kaikkia nuorten toiveita emme luonnollisesti voineet toteuttaa. Pyrimme siihen, että hartausoppaassamme olisi tarjolla ehdotuksia sellaiseen kirjallisuuteen, josta apua löytyisi kaikkiin toivomuksiin. Halusimme myös hartausoppaan esi-
puheessa kertoa, millä perusteella päätimme, mitä oppaaseen tulee suoraan ja mitä välillisesti. Osaan toiveista sen sijaan tuli lähes suoria vastauksia siksi, että pidimme asian käsittelyä erittäin tarpeellisena tai siihen liittyviä ajatuksia oli kar-
toituksen muissakin kohdissa tullut esille.

6.3 Tiinan ja Sadun yhteistyö

Opinnäytetyön tekeminen yhdessä sitoi meidät yhteen pitkäksi aikaa. Tämä ai-
ka on ollut haasteellista, sillä meillä molemmilla on ollut omat menomme niin
koulussa, töissä kuin yksityiselämässämme. Yhteisen ajan löytäminen oli
prosessin alkuaikoina haastavaa. Loppua kohden motivaatio opinnäytetyön
kanssa työskentelemiseen parani, osittain siksi, että sen valmistumisen saattoi
aavistaa, emmekä halunneet lykätä sitä yhtään tarpeellista pidemmälle.

Työnjako oli onnistunut. Teimme kumpikin töitä ja etsimme tietoa. Olimme vuo-
rotellen aktiivisempia, jos toisella oli muita huolia. Teimme töitä yhdessä, toisi-
amme tarpeen mukaan auttaen, mutta keskittyen kumpikin omaan osuuteem-
me. Keskustelimme asioista paljon ja korjailimme toistemme tuottamaa tekstiä.
Olimme tyytyväisiä yhteistyöhömmme.

Aikaa meillä oli työlle runsaasti. Kuitenkin loppuvaihe oli kiireinen. Opinnäyte-
työprosessin pituus antoi meille mahdollisuuden kypsyttellä ajatuksiamme. Osit-
tain lopun kiire johtui oman toimintamme johtamisen puutteista sekä kummankin
elämässä tapahtuneista suunnitelmia sotkevista muutoksista. Yhteistyö Keski-
Porin seurakunnan kanssa sujui hyvin. Yhteyshenkilöemme vastasi kysymyk-
siimme aina, kun niitä esitimme. Nuorten vastaukset kyselyymme olivat moni-
puolisia ja auttoivat meitä jatkamaan oppaan kirjoittamista.

7 HUOMIOITA MATKAN VARRELTA

Hartaudet ovat olennainen osa rippikoulun jumalanpalvelus- ja rukouselämää. Eräs määritelmä hartaudelle voisi olla pieni jumalanpalvelus. Joka tapauksessa hartauden ydin on Jumala ja ihmisen yhteys Häneen. Hartauden suunnittelussa on toisaalta hyvä muistaa turvallisten rutiinien merkitys ja toisaalta vaihtelun tuoma mielenkiintoisuus (Elämä – Usko – Rukous 2001, 31).

Isonen on suomalaisessa rippikoulussa välttämätön (Porkka 2010, 76). Heillä on paljon tehtäviä, joista yksi on pitää hartauksia rippikoulussa. Isokset saavat koulutusta tehtäviinsä isoskoulutuksessa tai -toiminnassa. Ison pienen hartauskirjan, meidän opinnäytetyömme tuotteen, on tarkoitus tukea isosta tekemään hartaudesta juuri sellainen kuin hänelle sopii. Samalla muistutamme, että kaikesta ei tarvitse selvittää yksin, tarjoamme vihjeitä hyvästä kirjallisuudesta ja annamme esimerkkejä siitä, mitä hartauksessa voi tapahtua. Muistutamme myös, että tutut ja turvalliset elementit, esimerkiksi aina samanlainen lopetus, ovat osallistujille tärkeitä.

Opinnäytetyömme on herättänyt paljon kiinnostusta, kun se on tullut puheeksi. Erityisesti ruotsinkielisen hartausoppaan tarvetta on meille kommentoitu. Emme kuitenkaan voineet lähteä tekemään tätä ruotsiksi, sillä vain toisella meistä oli siihen riittävä kielitaito. Huomion arvoista on, että rippikoulun isosten hartausoppaan tarve on ollut olemassa muuallakin kuin Keski-Porissa.

Tavoitteemme oli tehdä hartausopas, joka sopisi rippikoulun isosille Keski-Porin seurakunnassa ja mahdollisesti muuallakin. Halusimme antaa nuorille pohdittavaa, emme valmiita hartauksia. Oppaamme ehdottaa erilaisia vaihtoehtoja ja jättää nuorille tilaa ajatella itse ja tehdä omat päätöksensä. Tarkoituksemme ei ollut korvata esimerkiksi saatavilla olevia kertomus-, rukous- ja laulukirjoja oppaallamme, vaan ennemminkin auttaa isosia löytämään edes osan niistä. Oppaan tekemisessä haastavaa oli saada paljon asiaa pieneen tilaan ja niin, että nuoret käyttäjät saavat siitä mahdollisimman suuren hyödyn.

Suomenkielistä hartauskirjallisuutta on olemassa paljon sekä uutta että vanhaa. Hartaus on sana, jota ei yleensä tarvitse selittää suomea äidinkielenään puhuville. Saatavilla oleva hartauskirjallisuus on yksityisille käyttäjille suunnattua hiltentymiseen ohjaavaa tai päivän teksteihin liittyvää. Myös rukouskirjoja on paljon, ja jonkin verran myös rukouksen teologiaan paneutuvia kirjoja teologiaan tieteenä syventymättömille lukijoille. Emme kuitenkaan löytäneet hartauden pitämiseen liittyviä kirjoja. Ainoat teokset, joista löysimme viittauksia siihen, olivat isoskoulutuksen tueksi tehdyt kirjat, kuten Aarre – isosen kirja (Paananen & Tuominen 2002, 92–93) ja Elämän siiville: Isosen käsikirja (Harjunpää, Paananen, Parviainen, Saarainen & Issakainen 1995, 67–69). Teimme johtopäätöksiä hartaudesta ja sen syvästä olemuksesta perustuen jumalanpalveluksen teologiaan, koska siihen liittyviä teoksia löysimme.

Tätä opinnäytetyötä tehdessämme olemme ihmetelleet kirkkomme suhdetta hartauteen. Hartauksia pidetään sekä suurimmassa osassa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntia että esimerkiksi Suomen Yleisradion lähetyksinä. Hartaus merkitsee eri-ikäisille ehkä eri asioita. Olisi erittäin mielenkiintoista saada tietää, mikä merkitys erilaisilla hartauksilla on suomalaiseseen spiritualiteettiin. Tuo tieto voisi olla hyödyllinen suomalaisten seurakuntien toiminnan kehittämisessä. Mielestämme se olisi hyvinkin mahdollinen jopa useamman tutkimuksen aihe. Tutkimusaiheita voisivat olla

- radiohartauden merkitys henkilökohtaiselle uskonelämälle kuulijakunnassa
- toimiva hartaus hoitolaitoksessa ja
- rippikoulun hartauden merkitys nuoren hengelliselle kasvulle.

Työtämme varten selvitimme, mitä Keski-Porin seurakunnan tulevat isokset ajattelivat hartaudesta ja sen pitämisestä. Nuorille, jotka osallistuivat isoskoulutukseen keväällä 2010, hartaus merkitsi rauhoittumista ja mietiskelyä erityisesti rippikoulussa. Hyvä hartaus oli kartoituksemme mukaan asiaan tiiviisti keskittyvä, mielenkiintoinen, esteettisesti miellyttävä ja lyhyt. Hartauden pitämisessä haasteena olivat ennen kaikkea aiheen ja siihen liittyvien raamatunkohtien ja muiden tekstien löytäminen sekä ryhmän rauhoittuminen. Hartauden pitäminen

suunnittelun ja valmistelun jälkeen oli monen mielestä helppoa, mutta usea nuori halusi apua käytännön toteutukseen esimerkiksi isostovereilta.

Martti Luther kehotti Vähässä katekismuksessaan jokaista kristittyä aloittamaan päivän aamurukouksella ja lopettamaan sen iltarukoukseen (Heinimäki & Jolkonen 2008, 166). Rippikoulun hartaudet ovat osa tuota luterilaista perintöä. Tämän opinnäytetyön tekeminen on tukenut ammatillista kasvuamme kirkon alan ammattilaisina ja vahvistanut valmiuksiamme kirkon nuorisotyöhön.

LÄHTEET:

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilen, Mar 2003. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.
- Airola, Marja & Tarsalainen, Anne 2005. Murkkuelämää. Helsinki: LK-kirjat.
- Chaulagai, Mari 2009. Puhetta Jumalasta vai puhetta Jumalan kanssa. Teoksessa Tapani Innanen & Kati Niemelä (toim.). Rippikoulun todellisuus. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus 112–127.
- Eteläpelto, Anneli & Tynjälä, Päivi (toim.) 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Eurooppatiedotus 2009. Uutiset 20.8.2009. Euroopan vapaaehtoistyön teemavuosi. Viitattu 28.1.2011.
<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=169174&nodeid=37760&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Harjunpää, Mikko; Paananen, Terhi; Parviainen, Jorma; Saarainen, Pekka & Issakainen, Tytti 1995. Elämän siiville. Isosen käsikirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Heinikainen, Tanja; Keinänen, Kirsi; Talja, Senni; Tasanko, Minna & Tuomainen, Virpi 2000. Öökkönä redi. Rippikoulun isosen sanakirja. Helsinki: LK-kirjat/Lasten keskus.
- Heinimäki, Jaakko & Jolkkonen, Jari 2008. Luterilaisuuden ABC. Synkkä ja harmaa sanakirja. Helsinki: Edita.

Innanen, Tapani 2009. Rippikoulun opetussuunnitelma ja asema uskontokasvatuksessa. Teoksessa Rippikoulun todellisuus. Tapani Innanen ja Kati Niemelä (toim.). Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 107. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Innanen, Tapani & Bernd Krupka 2010. Planning and Teaching in Confirmation Work. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.). Confirmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries. München: Gütersloher Verlagshaus, 222–234.

Innanen, Tapani; Niemelä, Kati & Porkka, Jouko 2010. Confirmation Work in Finland. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.). Confirmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries. München: Gütersloher Verlagshaus, 139–161.

Jokela, Eero 2007. Nuoren hengellinen ohjaaminen. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki & Pekka Saarainen (toim.). Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 57–65.

Jokiperä, Tiina 2011. Keski-Porin seurakunnan nuorisotyönohjaaja. Henkilökohtainen tiedonanto 29.1.2011.

Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v.1993. Viitattu 12.12.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

Kirkkolaki 26.11.1993/1054. Viitattu 29.12.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Kirkon tiedotuskeskus 2010. Kirkon taloustilanne heikkenee entisestään. Julkaistu 10.11. 19.57. Viitattu 25.1.2010

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/8DEE5E68BCB9AECEC22577D70061AA6B?opendocument&lang=FI>

Kirkon tiedotuskeskus 2002. Rippikoulua teini-iän jälkeen. Viitattu 26.1.2011.
<http://www.evl.fi/kkh/kt/uutiset/mar2002/rpkaik.htm>

Kotila, Heikki & Vatanen, Osmo 2007. Rukoushetkien kirja. Helsinki: Kirjapaja.

Kotila, Heikki 2003. Spiritualiteetti – ajankohtainen näkökulma. Teoksessa Sep-
po Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.). Spiritualiteetin
käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–23.

Kotila, Heikki 2004. Liturgian lähteillä. Johdatus jumalanpalveluksen historiaan
ja teologiaan. Helsinki: Kirjapaja.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityopsykologia. Mat-
kalla muutokseen. Helsinki: WSOY.

Krupka, Bernd & Reite, Ingrid 2010. Mellom alle stoler? Konfirmasjon i dagens
pluralistiske kontekst. Teoksessa Krupka, Bernd & Reite Ingrid
(toim.). Mellom pietisme og pluralitet. Konfirmasjonsarbeid i fire
nordiske land. Oslo: IKO-Forlaget As, 238 – 256.

Kupias, Päivi 2001. Oppia opetusmenetelmistä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.

Luther, Martti 1535. Kuinka rukoilla, ystäväni. Suom. Mikkola Matti 1995. Hel-
sinki: Sley-kirjat.

Niemelä, Kati, 2010. Religious Change during Confirmation Time. Teoksessa
Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.). Con-
firmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Chal-
lenges. A Comparative Study in Seven Countries. München: Güter-
sloher Verlagshaus, 244–253.

Paananen, Terhi & Tuominen, Hans 2002. Aarre – isoskouluttajan opas. Hel-
sinki: LK-kirjat/Lasten Keskus.

Paananen, Terhi & Tuominen, Hans 2002. Aarre. Isosen kirja. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus.

Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2010. Keski-Porin seurakunta. Viitattu 12.2.2011. <http://www.porievl.fi/index.php/keski-porin-seurakunta>

Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2009. Varhaisnuorisotyö. Viitattu 25.1.2011. <http://www.porievl.fi/index.php/keski-porin-seurakunta/varhaisnuorisoty%C3%B6>

Porin kaupunki 2011. Tunnuslukuja Porista. Viitattu 12.2.2011. <http://www.pori.fi/pori-info/tilastot.html>

Porkka, Jouko 2004. On kunnia olla isonen. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. Helsinki: Kirkkohallitus.

Porkka, Jouko 2005. Isostoiminnan rikkaus. Leirityön tarpeista nuorisokulttuuriksi. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.). Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 82–108.

Porkka, Jouko 2010. Av dine egna ska du höra det... Unge frivilliga ledare i konfirmandarbetet. Teoksessa Bernd Krupka & Ingrid Reite (toim.). Mellom pietisme og pluralitet. Konfirmasjonsarbeid i fire nordiske land. Oslo: IKO-Forlaget As, 72–89.

Pruuki, Lassi 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: LK-kirjat.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Elämä – Usko – Rukous 2001. Rippikoulusuunnitelma 2001. Viitattu 21.1.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/\\$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf)

Schlag, Thomas, 2010. Confirmation Work in Switzerland. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.). Confirmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries. München: Gütersloher Verlagshaus, 95–115.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. a. Aamenesta öylättiin. Varhaisnuorisotyö. Viitattu 3.1.2011.

<http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Varhaisnuorisoty%C3%B6>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. b. Mikä on rippikoulu? Viitattu 3.1.2011.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/0564A2B4BF1DA258C2257027002969F7?OpenDocument&lang=FI>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. c. Isoset luovat henkeä ja kantavat vastuuta. Viitattu 3.1.2011.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/A06308E4C025C4B8C225707400441724?OpenDocument&lang=FI>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. d. Aamenesta öylättiin. H. Viitattu 28.1.2011. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/H>

SuomiSanakirja.fi i.a. Harras. Viitattu 27.1.2011. <http://suomisanakirja.fi/harras>

Suurella Sydämellä i.a. Suurella Sydämellä pähkinänkuoressa. Viitattu 28.1.2011. <http://www.suurellasydamella.fi/index.php?sivu=34843>

Svenska kyrkan i.a. Vad händer under konfirmationstiden? Viitattu 20.1.2011.

<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=658486>

Teinonen, Seppo A. 1999. Teologian sanakirja. Helsinki: Kirjapaja.

LIITTEET

Liite 1. Lauseenalkulomake

1. Hyvä hartaus on...

2. Hartauden pitämisessä vaikeaa on...

3. Hartauden pitämisessä helppoa on...

4. Hartauteen osallistuminen tuntuu...

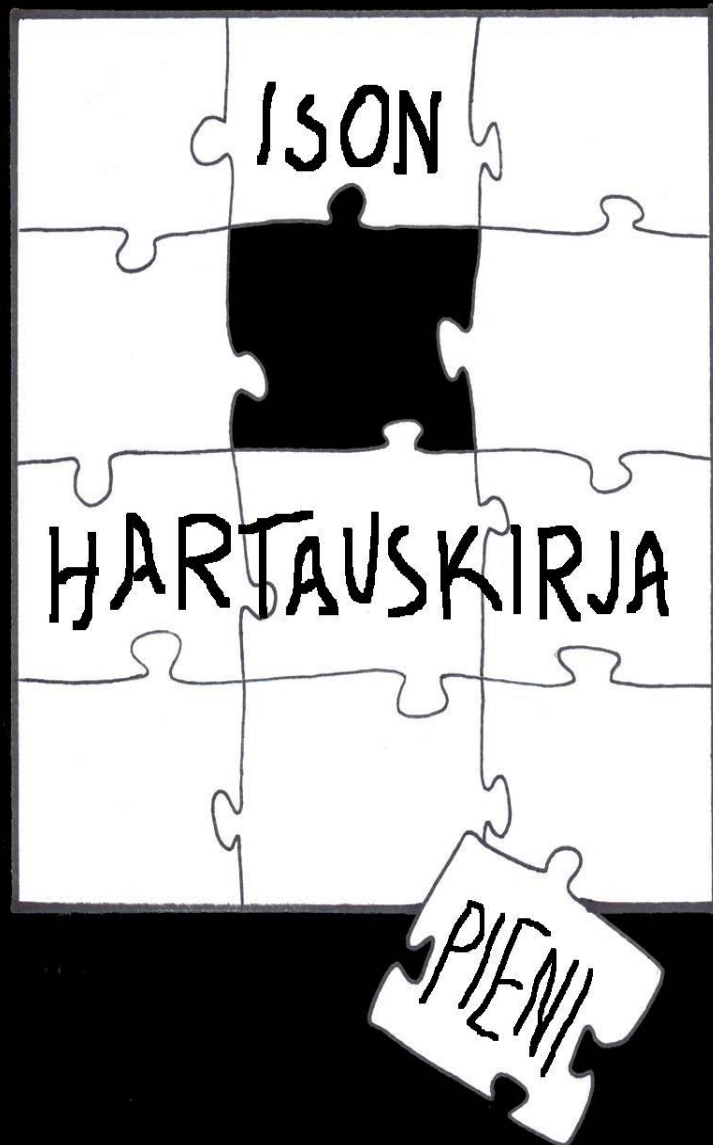
5. Hartauden pitämisessä haluaisin lisää apua...

6. Mitä muuta haluaisit meille kertoa tästä aiheesta?

7. Toiveita ja ideoita hartauskirjaan

Olisitko tarvittaessa valmis haastateltavaksi samasta aiheesta?
Jos vastasit kyllä, kirjoita tähän nimesi ja yhteystietosi

Liite 2: Ison pieni hartauskirja

Sillä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni, siellä minä olen heidän kanssaan. Matt. 18:20

Tekijät: Tiina Peltomaa ja Satu Rissanen
kuvat Camilla Torstensson

LUKIJALLE

Pitelet kädessäsi Ison Pientä Hartauskirjaa. Se on allekirjoittaneiden Keski-Porin seurakunnalle opinnäytetyönä syntynyt hartauskäsikirja isosten käyttöön. Kirja sopii oppaaksi muillekin hartauden pitäjille. Tarkoituksenamme ei ole tarjolla hartauksia eikä valmista reseptiä hartauden kokkaamiseksi, vaan antaa raaka-aineita ja mausteita, joista jokainen saa luoda oman makuisensa hartauden.

Teimme keväällä 2010 kartoituksen, johon vastasi 46 Keski-Porin isoskoulutukseen osallistuvaa nuorta. Vastaajien joukossa oli myös muutama leiriavustaja eli jatkokoulutusta saanut isonen. Kesän aikana purimme vastaukset ja jaottelimme ne aiheidensa perusteella osiin. Valitsimme kirjaamme pääluvuiksi asioita, jotka vaikuttivat vastauksien perusteella tärkeiltä. Olemme ottaneet myös sellaisia aiheita mukaan, jotka tuntuivat monesta vastaajasta helpolta. Sama asia saattoi olla mainittuna yhdessä paperissa helpoksi, ja toisessa vaikeaksi. Olemme jättäneet täyttämättä joitakin toivomuksia siksi, että tarjolla on muuta kirjallisuutta, josta löytyy niihin aiheisiin apua. Kirjavinkkejä olemme pyrkineet antamaan mahdollisimman hyvin juuri näissä asioissa. Näistä olkoon esimerkkinä valmiit tarinat ja hartausrungot. Myöskään listaa hartauteen sopivista aiheista emme ole koonneet, sillä melkeinpä aihe kuin aihe sopii hartauteen, kunhan sitä käsittelee hartauteen sopivalla tavalla.

Tahdomme kiittää Keski-Porin isosia ja leiriavustajia, sekä Keski-Porin seurakunnan nuorisotyönohjaajaa Tiina Jokiperää suuresta avusta. Kiitos Camillalle hienoista kuvista, ja Melille oikolukemisesta!

Antoisia hetkiä hartauksien parissa

Jumalan vuonna 2011,

Tiina ja Satu.

SISÄLTÖ	
LUKIJALLE	3
SISÄLTÖ	4
MIKÄ HARTAUS ON?.....	5
Hyvä hartaus	7
ENNAKKOON.....	8
AIHEEN VALINTA.....	10
KERTOMUKSIA JA TARINOITA	11
Näytelmät ja draamat.....	11
RAAMATUN KOHTIA	12
MUSIIKKI.....	14
RUKOUS.....	16
KUVIEN KIELI.....	18
TUNNELMA.....	20
Rauhallisuus ja rauhoittuminen	20
TOIMINNALLINEN HARTAUS	21
Esimerkkejä toiminnallisista hartauksista	21
TEKSTIPANKKI.....	24
Jeesuksen opetuksia.....	25
Raamatussa teemoista.....	26
Psalmien helmiä, sopivat moneen tilanteeseen.....	33

MIKÄ HARTAAUS ON?

Hartaus tarkoittaa monia asioita. Se on hiljentymistä Jumalan edessä. Se on kokoontumista yhteen Kristuksen nimessä. Se on pienimuotoinen jumalanpalvelus, joka antaa osallistujilleen mahdollisuuden pohtia asioita Jumalan sanan valossa. Martti Luhter puhuu rukoushetkistä ja nostaa erityiseen arvoon sekä aamun että illan rukoushetket, aamu- ja iltahartauden. Hartaudella ei ole mitään yhtä ja ainoaa kaavaa.

Hartaus voi rakentua monesta erilaisesta palikasta. Sinun tehtäväsi hartauden suunnittelijana on koota juuri itsellesi sopiva palapeli yhdistelemällä mieleisiäsi palikoita. Hartaus vaikuttaa luonnolliselta silloin, kun lopputulos on sinulle sopiva ja pystyt seisomaan sanojesi takana.

Hartauden tarkoitus ei ole olla pitäjänsä esitys tai saavutus vaan sen keskeinen merkitys on tuoda kaikki osallistujansa kosketuksiin Pyhän kanssa. Hartaus on yhteisöllistä rukousta, lähellä Isää olemista.

Hartaus voi olla yksinkertaisuudessaan hiljaisuutta ja mietiskelyä. Toisaalta monenlainen taide voi palvella hartauden tarkoitusta. Musiikki, kuvat ja draama toimivat hyvin ajatusten herättäjinä.

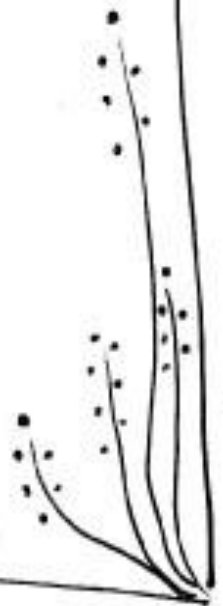
Toisaalta hartaudeksi sopii täydellisesti myös virsikirjan takaa löytyvät päivän rukoushetket. Millaista hartautta suunnitteletkin, muista pitää mukana seurakunnassasi olevat, aina toistuvat asiat. Ne tuovat harvoinkin hartauteen osallistujille turvallista oloa. Turvallisuus on tärkeää.

Millaisiin hartauksiin olet osallistunut?

Millainen oli mieleenpainuvuin elämyksesi hartaudessa?

*Onko jokin mennyt mielestäsi joskus todella pieleen?
Mikä?*

Historiaa

Hartauden esikuvana ovat luostareiden rukoushetket 300-luvulta jKr. asti. Benediktiiniläisessä, katolisessa luostarijärjestelmässä noin 500-luvulta alkaen niitä oli seitsemän aamuyöstä nukkumaanmenoon asti. Martti Luther (noin 1500-luvulla) piti niitä arvossa ja kehotti rukoushetkien pitoon ainakin aamulla ja illalla. Lisäksi suomalaiseen hartausperinteeseen vaikuttivat koulujen aamunavauksien edeltäjät, aamuhartaudet 1900-luvulla. Ensimmäiset leirimuotoiset rippikoulut pidettiin Suomessa 1930-luvulla. Alkuun isosia kutsuttiin isosiskoiksi ja -veljiksi, sitten ryhmänohjaajiksi. Nykyään suurimmassa osassa rippikouluja on isosia ja isokset pitävät hartauksia suurimmassa osassa rippikouluja.

Hyvä hartaus

Muista pitää hartautesi yksinkertaisena. Ei ole tarkoitus järjestää kokonaista jumalanpalvelusta eikä tarkoitus käyttää kaikkia mahdollisia ideoita yhteen hartauteen. Pyri yhtenäiseen lopputulokseen ja mieti eri osien yhteensopivuutta. Jos hartauden aiheena ovat Jeesuksen teot, pohdi kannattaako silloin lukea Mooseksen kirjaa.

Anna hartauteen osallistuville mietittävää, älä pureskele kaikkea valmiiksi. Jokainen hartauteen osallistuja kuuntelee Raamatun kohdan sanomaa, tarinan opetusta tai laulun sanoja omien kokemuksiansa kautta. Samojen sanojen merkitys on yhdelle ihmiselle jotain aivan muuta kuin toiselle. Rautalangasta vääntäminen rajoittaa ihmisten omien tulkintojen löytämistä.

Hartauden pituus riippuu hartauden luonteesta. Jos hartaus on toiminnallinen, esimerkiksi kynttiläpolku, voi kesto olla jopa pitkähkö. Raamatunkohdan ei tarvitse olla koko luku, vaan lyhytkin pätkä, joka herättää ajattelemaan, riittää. Väkisin hartautta ei kannata lyhentää, ainakaan Raamatun kohdasta.

Mieti, miten saat tilasta hartauteen sopivan. Tämä on tärkeää varsinkin, jos tila on sama, jossa tapahtuvat myös opetus ja iltaohjelma. Vinkkejä tunnelman luomiseen löytyy kappaleesta Tunnelma.

Jos seurakunnassasi on tapana vaikkapa päättää hartaus aina samalla tavoin, kannattaa tuosta tavasta pitää kiinni. Tutut, samanlaisina toistuvat asiat tuntuvat turvallisilta eikä niitä kannata jättää pois. Hyvä hartaus on ennen kaikkea turvallinen.

ENNAKKOON

On hyvä aloittaa suunnittelutyö ajoissa. Kun saat tietää hartautesi ajankohdan, ota selvää, mikä on kyseisen päivän teema. Useissa rippikouluissa päivien teemat noudattavat esimerkiksi kirkkovuotta. Näin rippikoulun ohjelma voidaan suunnitella niin, että opetushetket ja jumalanpalveluselämä täydentävät toisiaan. Tällainen suunnittelu on rippikoulun ohjaajien työtä, ja heiltä saat varmasti kysytyä hartauspäiväsi aiheen. Rippikoulua ennen kannattaa käydä kirjastossa etsimässä aiheeseesi sopivaa kirjallisuutta varsinkin, jos lähdette leirille. Voit myös kysyä rippikoulun ohjaajilta, mitä hartauskirjoja on käytettävissä seurakunnan puolesta.

Rippikoulussa hartauden voi pitää vaikka luokkatilassa, kappelissa tai ulkona. Aina et voi vaikuttaa ympäristöön: ulkohartaus on hyvä idea, mutta muista säävaraus. Muusta toiminnasta erillinen tila on hartauskäytössä hyvä, mikäli sellainen on olemassa. Silloin koko rippikouluryhmä tottuu hillittyyn käyttäytymiseen kyseisessä tilassa, kun siellä ei missään vaiheessa riehua.

Pohdi etukäteen mitä materiaalia tarvitset: kuvia, kynttilöitä, CD-soitin, tulitikut, laulukirjat... Listan tekeminen paperille auttaa sinua muistamaan kaiken. Hanki tarvitsemasi asiat valmiiksi ajoissa ennen hartautta.

Muista, että sinun ei tarvitse tehdä kaikkea itse. Jos sinulla on vastuu tietyn hartauden valmistelusta, voit hyvin pyytää apua muilta käytännön toteutukseen tai tehdä koko suunnittelutyön yhdessä yhden tai useamman isosen kanssa. Voit myös saada apua rippikoululaisilta, jos vaikka joku heistä osaa soittaa hartauteesi sopivan kappaleen tai muuten sopii avuksi. Myös rippikoulun ohjaajat auttavat yleensä mielellään.

Näytä hartaussuunnitelmasi ohjaajille tai ainakin yhdelle heistä. Heillä on kuitenkin lopullinen vastuu rippikoulusta ja sen sisällöstä. Harjoittele hartauden pitämistä. Lue ne tekstit, joita aiot lukea, ääneen ainakin pari kertaa. Jos toteutat suunnittelemasi hartauden yhdessä muiden kanssa, harjoitelkaa sitä yhdessä, kunnes kaikille on selvää, mitä hartauksessa tapahtuu.

Muistilista

Aihe:

Tarvitsen...

kirja:

musiikki:

tunnelmaa varten:

apuväkeä:

muuta:

AIHEEN VALINTA

Kiinnitä ensimmäiseksi huomiota aiheen valintaan. Rippikoulussa ja leiriolosuhteissa päivän jokaisen hartaushetken aihe voi hyvin liittyä päivän teemaan. Näin koko päivän jatkuva teema saa hyvän aloituksen tai lopetuksen. Muissakin yhteyksissä hartauden on hyvä liittyä siihen, mitä tilaisuudessa on käsitelty. Toisin sanoen jos pidät hartauden vaikka koulussa tai jossain muualla, yritä muistaa keitä hartauteen osallistuu, kenelle hartautta valmistelet.

Jotta tuntisit olosi hyväksi ja luontevaksi, valitse sinua kiinnostava, päivän teemaan sopiva aihe. Erilaisten aiheiden löytämiseen saat varmasti apua rippikoulun ohjaajilta tai muilta isosilta. Muista kuitenkin valita aihe, josta itse pidät. On tärkeää, että voit seistä sanojesi takana.

Aamuhartaus aloittaa päivän. Jos päivällä on joku teema, on loistava ajatus johdattaa nuoret siihen jo aamuhartaudessa. Aamuhartauden ei välttämättä tarvitse olla luonteeltaan yhtä rauhallinen kuin iltahartauden. Toteuta silti kaikki hyvän maun mukaan ja muista, että hartaus on olemista yhteydessä Pyhän kanssa.

Iltahartaudessa kannattaa välttää liian rankkoja aiheita, sillä kuuntelijoiden joukossa saattaa olla henkilö, johon aihe kolahtaa liian syvälle. Onnistunutta iltahartausta ei mitata sillä, montako leiriläistä itkee hartauden aikana. Kannattaa yleisesti välttää aiheita, jotka voisivat saada aikaan levottomuutta.

Viimeisen illan hartaus on tärkeä. Silloin varsinkin kannattaa välttää synkkyyttä ja herkistelyä. Silloin olisi hyvä keskittyä esimerkiksi tulevaisuuteen ja tuleviin haasteisiin. Useissa seurakunnissa on perinne, että ohjaajat vetävät viimeisen illan. Jos isokset eivät sitä saa pyynnöstään huolimatta pitää, ei se ole epäluottamuslause isosia kohtaan.

Ei ole olemassa listaa asioista, joita voi käsitellä hartaudessa. Ei myöskään listaa niistä asioista, jotka eivät missään tapauksessa sovi hartauteen. Merkittävää on lähinnä se, kuinka aihetta käsittelee. Hartauden on tarkoitus tuoda meitä ihmisiä lähemmäksi Jumalaa, ja se pitää muistaa hartauden aihetta valitessa. Inspiraatiota aiheen valintaan voit etsiä ainakin Raamatusta, musiikista, päivään tai tilaisuuden teemasta ja omasta elämästäsi. Usein ystävän tai jonkun muun luotetun ihmisen kanssa jutteleminen auttaa tässäkin pulmassa.

KERTOMUKSIA JA TARINOITA

Raamatunkohdan rinnalla voi hartaudessa lukea tarinan. Valmiita tarinoita on koottu moniin erilaisiin kokoelmiin. Käy ennen leiriä kirjastossa, tai varmista leirin ohjaajilta, mitä kirjoja on tulossa leirille mukaan. Tutustu kirjoihin, joista voit valita aiheeseesi sopivan tarinan.

Voit myös kirjoittaa tarinan itse tai kertoa jostain omasta kokemuksestasi. Pohdi kuitenkin hyvin tarkkaan mitä haluat itsestäsi jakaa. Henkilökohtainen kokemuksesi ei välttämättä jää pelkästään leiriläisten tietoon, vaan voi levitä leirin ulkopuolelle. Jos tarinassasi esiintyy muitakin henkilöitä, kuin sinä itse, mieti mitä he haluavat muiden saavan tietää itsestään. Muista myös, että hyvän hartauden ei ole tarkoitus itkettää sinua, eikä kuulijoita.

Näytelmät ja draamat

Kertomuksia on usein mukava kuunnella. Jotkut kertomuksista sopivat hyvin myös näyteltäviksi. Varsinkin lapsille suunnatut kertomukset sopivat usein hyvin muokattaviksi näytelmiksi. Kannattaa olla avoin etsiessään tarinoita.

Näytelmät pitää harjoitella kunnolla, jotta ne toimivat hartaudessa. Hermostuksesta hihittävä näyttelijä voi pilata koko vaikutelman. Ei kuitenkaan kannata olla liian kunnianhimoinen, vaan käyttää rohkeasti vaikkapa lunttilappuja, jos näytelmä muuten toimii hyvin.

Näytelmässä ei missään tapauksessa ole tärkeintä rooliasut ja pääosan esittäminen. Hartausnäytelmä ei myöskään ole ensisijaisesti hauska. Kuten hartauden muutenkin, hartausnäytelmän tulee olla uskon vahvistaja. Iltahartaudessa on myös tärkeätä, ettei mahdollinen näytelmä riehaannuta hartauteen osallistuvaa ryhmää. Myös näytelmähartauden loppuun sopii oikein hyvin yhteinen laulu, rukous tai molemmat.

Kirjavinkki:

Kukkutimurusia. Leena Erkkilä 1968. Kustantaja: WSOY.

Iso nuotitarinakirja – 100 kertomusta maailmalta. Toimittanut Margaret Silf 2004. Kustantaja: Kirjapaja.

Kerron sinulle tarinan I, II ja III, Heli Pruuki.

Viisauden välähdyksiä. Anthony De Mello S.J.

Tyhmyyden välähdyksiä. Anthony De Mello S.J.

Pilkahduksia näkymättömästä. Vicki Kuyper ja Stephen Parolini. Kustantaja: Päivä

Kuuleeko kukaan? Pieniä kirjoituksia rukouksesta. Eero Junkkaala. Kustantaja: Sley-kirjat

Vaatii miestä. Juha Vähäsarja. Kustantaja: Sley-kirjat

Hiljaisuuden siiville. Polkuja rukoukseen. Marjaana Kanerva ja Lauri Maarala. Kustantaja: Kirjapaja

Minun on jano. Äiti Teresa. Kustantaja: Kirjapaja

Jauhoja ruukussa. Kerron Raamattua lapsille. Eija Liimatainen, Seija Saarinen ja Kerttu Venäläinen. Kustantaja: Lasten Keskus.

RAAMATUN KOHTIA

Raamatun kohta sopii hartauteen kuin nenä päähän, kukka maljakkoon tai nyrkki silmään. Emme kuitenkaan kehota väkivaltaisuuteen.

Raamatun lukeminen on jo itsessään hartautta, eikä hartaushetkessä välttämättä tarvitse paljon muuta tehdä. Raamatun kertomuksethan puhuvat usein itse asiansa, eikä sinun tarvitse selittää kaikkea täydellisesti. Kuuntelijat kuuntelevat kertomuksia omien taustojensa kautta ja saavat kyllä merkityksen ja sisällön kuulemalleen, jos niin on tarkoitus. Usein pelkkä Raamatun lukeminen riittää.

Raamatussa on 66 kirjaa, joten valinnanvaraa varmasti on. Vanhan testamentin kirjat sijoittuvat aikaan ennen Jeesusta ja Uusi testamentti Jeesuksen ja apostolien aikaan. Uudessa testamentissa viitataan välillä Vanhan testamentin kirjoituksiin. Kun valitset aiheeseesi sopivaa Raamatun kohtaa, lyhennä lukemaasi kappaletta, jotta kuulijat kuulevat olennaisen. Jos päätät lukea osan psalmista, kiinnitä huomiota sisältöön. Välistä voi jättää pois esimerkiksi kuvaukset vihollisista, kun aiheena on Jumalan huolenpito. Esimerkiksi psalmissa 62 voi olla järkevää jättää pois jakeet 4 ja 5, tai vaikka lukea vain jakeet 2 – 3 tai 6 – 13. Raamatunkohtaa etsiessäsi mieti, mistä tulee teemaasi sopiva kokonaisuus.

Hartaudessa voit lukea myös useita kohtia Raamatusta. Usein toimiva hartaus tulee siitäkin, että Raamatun tekstien väliin soittaa sopivaa mietiskelyn taustamusiikkia.

Raamattua kannattaa lukea. Kun luet Raamattua, sinun kannattaa kirjoittaa muistiin tai muuten merkitä ne kohdat, jotka erityisesti puhuttelevat sinua. Nämä kohdat voivat olla lähtökohtana pitämällesi hartaudelle myöhemmin.

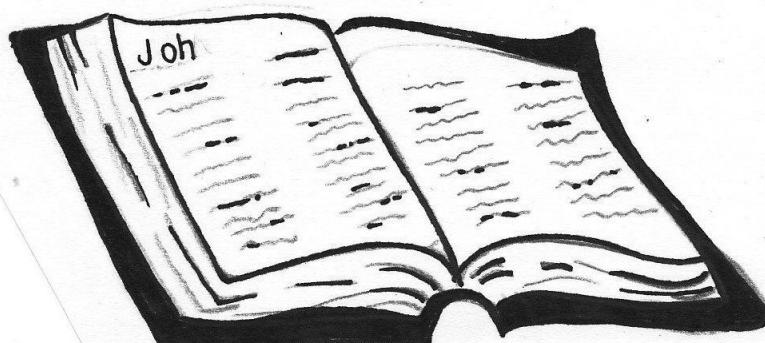
Kirjavinkki:

Raamattu

Kultainen avain Raamatun aarteisiin. Kustantaja: Kirjapaja

Mikä on lempikohtasi Raamatussa?

Miksi pidät siitä?

MUSIIKKI

Musiikki on ihmisille tärkeä tunteiden käsittelyn muoto. Sen avulla ihminen joko luo tunteita tai purkaa ja käsittelee niitä. Lutherkin ymmärsi musiikin merkityksen: *“Rakastan musiikkia. Musiikki on Jumalan luomus ja lahja, ei ihmisen. Se ilahduttaa sielun ja karkottaa Perkeleen. Sen aikana väistyvät viha, ylpeys ja muut paheet. Annan musiikille ensimmäisen sijan teologian jälkeen.”* (Martin Luther, 1530)

Hartauteen sopii selvästi hengellinen musiikki, virret tai gospel, mutta myös muu laulu saattaa sopia valitsemaasi aiheeseen. Joissakin arkisissa lauluissa on myös kristillisiä ajatuksia tai kaksoismerkityksiä. Käytä lauluvalinnassa harkintaa ja hyvää makua. Jos epäilet musiikin sopivuutta, kysy mielipidettä vastuussa olevalta työntekijältä. Jos itseltäsi löytyy taitoa, voit soittaa tai laulaa aiheeseen sopivan virren, veisun tai laulun. Elävä musiikki on aina mukavaa. Jos et itse halua musisoida, voit pyytää apua ajoissa muilta isosilta ja ohjaajilta. He voivat myös sanoa ei, jolloin tarvitset uuden vaihtoehdon.

Voit myös soittaa levyiltä musiikkia. Rippikoulussa on usein mukana ja käytettävissä hyviä gospellevyjä. Myöskään kaikki gospel ei sovi hartauden luonteeseen, riippuen tietenkin hartaudesta. Tutustu ajoissa mukana oleviin tai mukaan tuleviin levyihin. Kuuntele ajattelemasi kappale ennen kuin teet päätöksen, jotta välttyt ikäviltä yllätyksiltä.

Hartaudessa on oikein hyvä laulaa yhdessä. Yhteislaulu lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka usein liittyy myös hartauksiin. Hartauteen ei kannata valita liian vaikeaa tai varsinkaan vaikeaa ja outoa laulua. Tarkista vaikka muilta isosilta, että he osaavat valitsemasi laulun, yhdessä laulaminen onnistuu. Myös jos rippikouluryhmä ei laula ollenkaan, voi olla parempi valita muu musiikin muoto kuin yhteislaulu.

Kirjavinkki:

Nuoren seurakunnan veisukirjat

Elämän siiville -laulukirjat

Virsikirja

Laulutuuli -kirjat

Siionin kannel

Siionin virret

Quo Vadis -laulukirja

Musavinkki:

Sibelius

Grieg

HB

The Rain

Mooseksen parta

Juha Tapio

Exit

Mustarastas

Punainen lanka

Jukka Leppilampi

Pro Fide

Gabriel Faure

Piae Cantiones

Millaisesta musiikista pidät?

Millainen musiikki on mielestäsi rauhoittavaa?

Millainen musiikki saa sinut hyvälle mielelle?

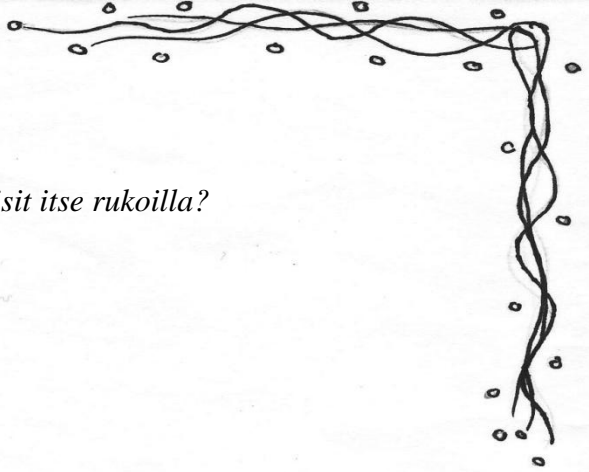
Millaista musiikkia et suosittelisi soittamaan hartaudessa?

RUKOUS

Rukoilla voi monella tavalla. Jeesus itse opetti meitä rukoilemaan. Herran rukous eli Isä meidän –rukous on Jeesuksen meille opettama, mutta Hän opetti muitakin: rukoilemaan salassa niin, että muut eivät huomaa. Rukoilemisella nimittäin ei ole tarkoitus kerätä huomiota ja hyväksyntää muilta ihmisiltä. (Raamattu, Matt. 6:5 – 15)

Rukous on puhetta Jumalan kanssa. Tapoja rukoilla on yhtä monta kuin rukoilijoitakin. Rukous voi olla valmis rukous, kuten Jeesuksen opettama Isä meidän -rukous. Rukous voi olla myös vapaata puhetta, rukoushellyysohkentelyä, hiljaisuutta, yhteistä, yksityistä tai vaikka musiikkia. Hartaudessa voit olla esirukoilija niin, että muut yhtyvät hiljaa rukoukseen, tai rukouksen voi lukea vaikka vähän kerrallaan niin, että muut osallistujat toistavat perässä sanomasi. Edellistä kutsutaan kaikurukoukseksi. Rukouksen ei tarvitse olla hienosti muotoiltu tai riimitelty. Ihan tavallinen puhe kelpaa Isälle oikein hyvin. Hän ymmärtää myös huokaukset.

Minkä asian puolesta haluaisit itse rukoilla?

Mistä haluaisit kiittää Jumalaa?

Anna siunauksesi tänään

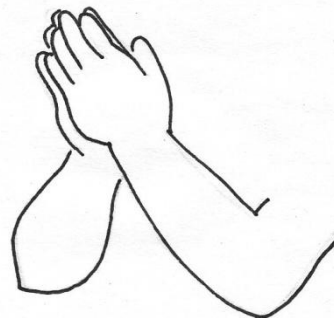
Anna siunauksesi levätä tänään työmme yllä.
Opeta meitä etsimään totuutta ja myös löytämään se.
Samalla, kun maallinen tietomme lisääntyy,
suo meidän kasvaa sinun tuntemisessasi,
jossa on iankaikkinen elämä.
Anomme sitä Jeesuksessa Kristuksessa, meidän Herrassamme.
(Thomas Arnoldia mukailten)

Suojaa meitä, Herra

Suojaa meitä, Herra, valvoessamme, varjele nukkuessamme,
niin että valvomme Kristuksen kanssa ja voimme levätä
turvassa.
(Evankelis-luterilainen kirkkokäsikirja)

Minä olen savi

Minä olen savi, Sinä olet ruukuntekijä:
tee minusta astia, niin että voin olla hyödyksi toisille.
Minä olen lanka, Sinä olet kutoja:
tee minusta kangasta, niin että voin olla hyödyksi toisille.
Minä olen kivi, Sinä olet kuvanveistäjä:
tee minusta veistos, niin että voin olla iloksi toisille.
Minä olen huilu,
puhalla Sinä minuun henkesi, niin että musiikista on toisille iloa.
Minä olen luotu, Sinä ole Jeesus Kristus:
tee minut uudeksi ihmiseksi,
niin että voin olla hyödyksi ja iloksi.
(Gnanabaranam Johnson. Suomentanut Mirja Airas)

Kirjavinkkejä:

Kotien rukouskirja. Toimittanut Virtanen Kalevi 1991. Kustantaja: Lastenkeskus
Rukoushelmet – polku hiljaisuuteen. Hakkarainen, Kaarina; Jern Siv; Jokela, Eero; Lönnebo, Martin ja Storbacka, Ann-Sofi 2004. Kustantaja: Lasten keskus.
Outo hartauskirja. Heinimäki, Jaakko 1997. Kustantaja: Like.
Niinkus tiedät - raavaan miehen rukouskirja. Junkkari, Lari 1994. Kustantaja: Lasten keskus.
Maailman kauneimmat rukoukset. Einiger, Christoffer ja Raittila, Anna-Maija (toim.) 1996. Kustantaja: WSOY.
Omat sanat. Nuorten rukouskirja. Marjanen, Jaana (toim.) 2000. Kustantaja: Kirjapaja.
Virsikirja
Ajattomia rukouksia. Yvonne Whiteman. Kustantaja: Karisto
Oletko sä siellä? Nuoren rukouksia. Toim. Mano Laukkarinen. Kustantaja: LK-kirjat
Afrikka rukoilee. Desmond Tutu. Kustantaja: Suomen Lähetysseura.
Kuule minua. Nuoren oma rukouskirja. Jorma Parviainen, Kustantaja: Kirjapaja
Hiljaisuuden siiville. Polkuja rukoukseen. Marjaana Kanerva ja Lauri Maarala. Kustantaja: Kirjapaja.

KUVIEN KIELI

Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa, väitetään. Kristillisessä perinteessä on aina käytetty kuvia. Ensimmäisillä vuosisadoilla symbolit olivat tärkeitä, sillä symbolien avulla kristityt saattoivat tunnistaa toisia kristittyjä. Varsinkin aikana, jolloin kristittyjä vainottiin, salaiset symbolit auttoivat tietämään, kenen kanssa on turvallista puhua uskosta.

Ortodoksisen kirkon ikonit sisältävät paljon erilaisia symboleja: värit, muodot ja käsien asennot ovat kaikki tarkkaan aseteltu ja kaikella on oma merkityksensä. Myös luterilaisessa taiteessa henkilöt voidaan tunnistaa jonkun tietyn esineen tai hahmon perusteella. Pietarilla on hallussaan avaimet, jotka kuvastavat Jeesuksen antamia taivasten valtakunnan avaimia. Evankelista Johannekseen liittyy usein kotka, joka symboloi tarkkaa kuvailutaitoa.

Symboleita voi käyttää hartaudessa esimerkiksi tilan koristelussa: kynttilät voi asetella ristin muotoon tai hartaudessa voi pitää esillä ikonia. Hartaus voi olla yksinkertaisesti myös sellainen, että nuoret saavat rauhallisen musiikin soidessa kävellä ympäri tilaa, joka on koristeltu ajatuksia herättävillä kuvilla. Tällainenkin hartaus on hyvä päättää yhteiseen rukoukseen ja Herran siunaukseen.

Tasasiivuinen kolmio symboloi kolmiyhteistä Jumalaa ja silmä kolmion sisällä on kaikkinäkevän Jumalan vertauskuva. Kolmio ja silmä voidaan myös kuvata erikseen.

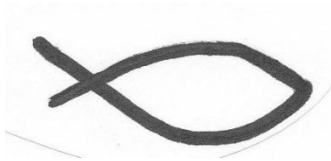
Pietari kuvataan usein avaimet kädessään, sillä Jeesus antoi hänelle avaimet Taivasten valtakuntaan.

Risti on kristinuskon tärkein tunnus. Tyhjä risti on merkinä ylösnousseesta Jeesuksesta, joka kuolemallaan lunasti meidän syntimme. Risti on sovituksen merkki. Krusifiksi on kuva ristiinnaulitusta Jeesuksesta.

Kyyhky on Pyhän Hengen symboli. Alaspäin lentävä kyyhky kuvaa, kuinka Jumala lähettää Pyhän Hengen. Pyhän Hengen muita symboleita ovat esimerkiksi tulen liekki ja tuuli.

IKHTHYS –kala on Jeesuksen symboli. Kreikan kielen sana ikthys tarkoittaa kalaa ja kirjaimista saadaan alkukirjaimet sanoihin Iesous Khristos Theou Hyios Soter = Jeesus Kristus Jumalan Poika Vapahtaja. Kreikan kieltä ja aakkoset osaaville tämä on loogisempaa.

Kristusmonogrammi muodostuu kirjaimista X (khi) ja P (rho), jotka kreikankielen aakkosissa ovat K ja R, Kristus sanan ensimmäiset kirjaimet. X on toisinaan kuvattu myös ristinä, jolloin se tuo mieleen Jeesuksen ristinkuoleman.

TUNNELMA

Tunnelman luominen on iso osa hartauden valmistelua. Se pitää tehdä, jotta hartauden osallistujat voivat rauhoittua ja keskittyä rukoukseen. Kaikkien yhteinen hiljaisuus on tärkeää ja samalla monelle todella vaikeaa. Oikeanlainen tunnelma auttaa.

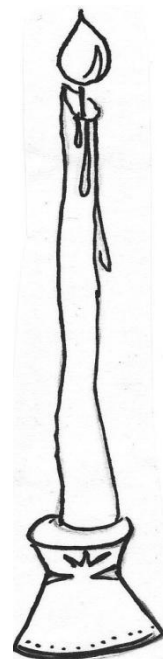
Kynttilä, valaistus, alttari ja se, millaisessa muodossa kuulijat ovat, vaikuttavat tunnelmaan. Kannattaa miettiä, mitä asiaa käsittelet hartauksessa ja miten voitte isostovereidesi ja ohjaajien kanssa luoda tunnelman, joka tukee valmistelemaasi hartauden sisältöä. Kannattaa myös miettiä, miten isokset sijoittuvat tilaan. Asettamalla hihittävän tyttöryhmän keskelle isonen voi auttaa tunnelman säilymistä. Tämä kannattaa kuitenkin tehdä luonnollisesti, eikä suurieleisesti tunkea tiiviisti istuvien tyttöjen väliin.

Koska hartaus on parhaimmillaan yhteistä ja yhteisöllistä rukouselämää, on piiriin asettuminen usein oiva ryhmittymismalli. Joissain tilanteissa tietysti muut asetelmat ovat toimivampia. Esimerkiksi katsomo- tai puolikaarityyppinen ryhmitys voi toimia hyvin silloin, kun hartauksessa on draamaosuus. Kirkkosalimalli on hyvä, kun pidetään jumalanpalvelusta, mutta myös jumalanpalveluksen voi pitää piirissä.

Rauhallisuus ja rauhoittuminen

Hartauden tunnelmasta ei päästä nauttimaan, jos osallistujien joukossa on muutamakin, joka käyttäytyy ikävästi muita kohtaan häiritsemällä hartautta tai on kovin levoton. Niinpä hartauden pitäjän sekä muiden isosten ja ohjaajien tulee olla apuna rauhoittumisessa ja rauhallisuuden ylläpitämisessä. Erittäin hyvä käytäntö on esimerkiksi hiljentyä ennen hartauttilaan pääsemistä ja sittenkin yksi kerrallaan sisään astumista. Leirillä osallistujat voidaan myös hakea hartauteen vaikkapa huone kerrallaan. Hartauksessa isokset ja ohjaajat istuvat sellaisiin paikkoihin, joissa heidän läsnäolonsa voi auttaa rauhan ja hiljaisuuden säilymisessä. Esimerkiksi kannattaa istua kihertävien tyttöjen tai levottomien poikien väliin niin, että ystävykset eivät pääse lietsomaan toisiaan.

Kun rippikoulun aikana alusta asti opetellaan hiljaa olemista hartauksessa, alkaa se loppuajasta sujua. Isosten ja ohjaajien esimerkki on erittäin tärkeää! Jos kaikki isokset kunnioittavat toisiaan ja toistensa tekemää valmistelutyötä ja ovat rauhallisia hartauksessa, alkaa suurin osa rippikoululaisista todennäköisesti seurata esimerkkiä. Isokset ovat esimerkkeinä koko rippikoulun ajan, joten muutenkin kannattaa miettiä, mitä tekee. Ohjaajilla on kuitenkin lopullinen vastuu siitä, miten leiri sujuu.

TOIMINNALLINEN HARTAUS

Hartaus voi olla myös sellainen, jossa osallistujat saavat tehdä jotain. Mahdollisuuksia on monia, käytä rohkeasti mielikuvitustasi. Varmista leirin ohjaajalta, mikäli et ole varma onko jokin sopivaa. Kaikille ryhmille eivät sovi samat toiminnot. Toimintaidea voi olla myös vain osa hartautta.

Esimerkkejä toiminnallisista hartauksista

Kynttiläpolku

Luonnossa kävely on jo itsessään ylistystä, mutta sovitun reitin varrelle voi viedä kynttilöitä ja kirjoittaa kynttilän viereen kohdan Raamatusta, virrestä tai rukouksesta. Etsi päivän aiheeseen sopivia tekstejä. Mieti käytännön toteutus kunnolla, esimerkiksi polun kulkeminen yksin, kaksin vai ryhmässä, ja mitä odottaessa tapahtuu, miten hartaus lopetetaan ja niin edelleen. Toimiiko polku sateella? Jos ei, mikä on varasuunnitelma?

Esimerkki: Aseta rasteille kynttilät tai varmemmat myrskylyhdyt niin, että seuraava näkyy aina edelliseltä. Kirjoita kynttilän viereen rukouslause. Rukous saa mielellään olla aika lyhyt, jotta sitä voi muistella ja mietiskellä matkalla seuraavalle rastille. Jokainen hartauteen osallistuja kulkee rastipolun yksin. Välit pidetään sellaisina, ettei kenellekään tule kiire. Lopussa kannattaa kerätä porukka yhteen. Tässä kokoontumistilassa voi odotusaikana soittaa rauhoittavaa musiikkia, samoin silloin kun osa vielä odottaa pääsyä rasteille.

Yhteinen rukous ja rukouspuu

Voit jakaa hartaudessa kaikille kynän ja palan paperia ja pyytää heitä kirjoittamaan rukouspyynnön paperille. Kerää paperit koriin, ja ka päätä hartaus rukoilemalla korissa olevien pyyntöjen puolesta. Voit myös valmistella paperit esimerkiksi puun lehden muotoisiksi ja askarrella seinälle puun rungon, johon rukouslehdet kiinnitetään. Muista pyytää rukouspyynnöt nimettöminä.

Esirukous nuotiolla

Nuotiohartaudessa mielenkiintoinen idea on kerätä rukoukset paperilapuille. Koska ne ovat henkilökohtaisia, muut eivät näe niitä ollenkaan. Kun esirukoilija on rukoillut yhteisten asioiden puolesta, voi jokainen viedä oman rukouksensa, vuorollaan ja rauhallisesti, nuotioon palamaan. Esirukoilija pyytää vielä Jumalaa kuulemaan jokaisen oman, lämmön ja savun ylöspäin kuljettaman rukouksen. Myös synnintunnustuksen voi toteuttaa paperilapulle kirjoitettuna anteeksipyynnönä Jumalalle. Nämäkin laput poltetaan niin, etteivät muut näe niitä.

Maalaa, muovaa

Ihmisten luovuutta voi herätellä pyytämällä heitä maalaamaan musiikista kuvan tai muovaamalla savesta lukemasi tarinan jonkun henkilön.

Jumppahartaus

Kehon liikkeellä voi myös lähestyä Jumalaa. Esimerkiksi seuraavanlaista liikesarjaa voi käyttää aamuhartaudessa:

Kumarran Sinua. Avaudun Sinulle. Siunaa minua ja minun kauttani muita.

Kumarrutaan rauhallisesti alas asti niin pitkälle kuin päästään. Sanotaan ”Kumarran Sinua”. Reiden takaosassa tuntuu venytys. Pään voi antaa roikkua rentona.

Noustaan rauhallisesti rullaten ylös, niin että polvet käyvät vähän koukussa alussa ja pää nousee viimeisenä. Nostetaan kädetkin ylös pään mukana ja viedään vähän takaviistoon ja auki. Sanotaan ”Avaudun Sinulle”.

Tuodaan kädet rinnalle ristiin, rukousasentoon kädet ristissä tai kämmenet vastakkain. Sanotaan ”Siunaa minua”.

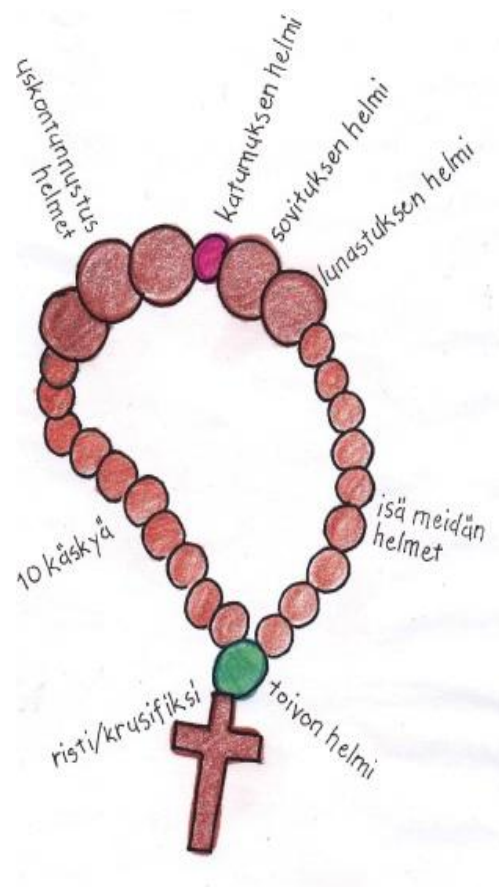
Lasketaan kädet alas, pidetään kämmenet eteenpäin ja aavistuksen koholla muille avoimina. Sanotaan ”ja minun kauttani muita”.

Sarja kannattaa toistaa yhdessä muutamia kertoja, esimerkiksi kolme, niin että kaikki osaavat. Myös omassa tahdissa sarjaa voi toistaa ja varsinkin jos se on jo tuttu.

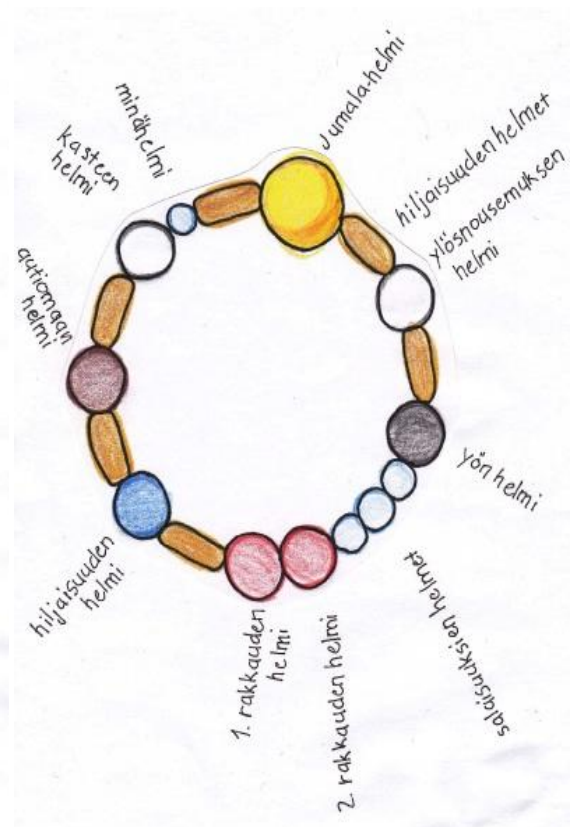
Voit käyttää omaa mielikuvitustasi ja keksiä omia liikesarjoja vaikka tuttuihin rukouksiin. Muista hyvät tavat ja hyvä maku. Pyydä rippikoulun ohjaajaa arvioimaan keksimääsi kanssasi hyvissä ajoin ennen toteutusta hartaudessa.

Rukoushelmet

Rukoushelmet ovat helminauha, jonka jokaisella helmellä on oma symbolinen merkityksensä ja helmiin liittyy oma rukouksensa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnassa käytetään kahta erilaista rukoushelminauhaa, jotka ovat eri asia kuin katolisen kirkon keskuudessa käytetyt rukousnauhat. Katekismusrukousnauhan helmet merkitsevät katekismuksen opinkappaleita. Toinen rukoushelminauha on ruotsalaisen emerituspiispan eli eläkkeelle jääneen piispa Martin Lönnebon rukoushelmet, joissa korostetaan hiljaisuuden merkitystä. Keskustele leirin ohjaajien kanssa hyvissä ajoin etukäteen, mikäli tahdotte käyttää helminauhoja elementtinä hartauksissanne. Materiaalin hankkimista varten pitää varata aikaa. Hyvä käytäntö on rakentaa leiriläisten kanssa yhdessä helminauhat ensimmäisessä hartaudessa ja seuraavissa hartauksissa keskittyä ja syventyä yhteen helmeen kerrallaan.

Katekismusrukousnauha

Lönnebon rukoushelmet

TEKSTIPANKKI

Tässä tekstipankissa on joitakin hyviä kohtia Raamatusta. Olemme jakaneet ne yhdenlaisiin teemoihin. Joku muu olisi voinut tehdä tuon jaon toisin. Kun etsit hartautesi teemaa tai teemaasi sopivaa tekstiä, kannattaa sinun katsella näitä ehdotuksia useammasta kohdasta kuin suoraan samalta vaikuttavasta teemaryhmästä. Ole kriittinen meidän teemoitteluamme kohtaan: se ei ole ainoa oikea. Jos joku kohta sopii mielestäsi paremmin muuhun teemaan kuin siihen, mihin me olemme sen sijoittaneet, on oikein hyvä, että käytät sitä, kuten itsestäsi tuntuu sopivimmalta.

Tässä ei myöskään ole kaikki hyvä, mitä Raamatusta löytyy: itse lukemalla voit löytää vielä paljon parempia. Ne kannattaa kirjoittaa muistiin tulevaisuuden varalle. Olemme varanneet näille muistiinpanoille tilaa.

Tekstit eivät ole teemojen sisällä järjestyksessä. Emme voi asettaa niitä tärkeysjärjestykseen emmekä määrätä, mikä on paras kussakin aihepiirissä. Osa teksteistä on siinä järjestyksessä kuin ne Raamatussa on, mutta pääasiassa ne ovat täysin epäjärjestyksessä. Onnea ja siunausta oikean tekstin etsintään!

Jeesuksen opetuksia

Vuorisaarna Matt. 5 – 7

Autuaaksijulistus 5:1 – 12
Suolana ja valona maailmassa 5:13 – 16
Rakastakaa vihamiehiänne 5:38 – 48
Almut, rukous ja paasto 6:1 – 17
Jumalan huolenpito 6:25 – 34
Ohjeita ja lupauksia 7:1 – 14
Kultainen sääntö 7:12

Vertaukset

Kylväjä:

Mark. 4:1 – 9
Luuk. 8: 4 – 8

Kylväjä-vertauksen selitys:

Mark. 4:13 – 20
Luuk. 8:9 – 15

Sinapinsiemen ja hapate:

Matt. 13: 31 – 35

Kaksi rakentajaa:

Matt. 7: 24 – 27
Luuk. 6:46 – 49

Vertaus armottomasta palvelijasta:

Matt. 18:21 – 35

Vertaus suurista pidoista:

Luuk. 14:15 – 24

Vertaus viinitarhan vuokraajista:

Mark. 12:1 – 12

Lesken ropo

Mark. 12:41 – 44

Tuhlaajapoika

Luuk. 15:11 - 32

Raamatussa teemoista

Kutsumus

Jes. 43:1 Minä olen sinut nimeltä kutsunut
Joh. 1:35 – 51 Jeesuksen ensimmäiset opetuslapset
Matt. 28:18 – 20 Lähetyskäsky

Rakkaus

1. Kor. 13 Suurin on rakkaus
Matt. 5:38 – 48 Rakastakaa vihamiehiänne
Matt. 22:34 – 40 Suurin käsky, rakkauden kolmoiskäsky
Laul.1. 8:5 – 7 Rakkaus on väkevä kuin kuolema
Jaak. 2:1 – 13 Lähimmäisenrakkaus ei valikoi
Joh. 3:16 Pienoisevankeliumi
Luuk. 15:11 – 32 Tuhlaajapoika
1. Joh. 4:7 – 16 Jumala on rakkaus

Lupaus

Matt. 7: 7 – 11 Ohjeita ja lupauksia
Luuk. 6:20 – 23 Autuaaksijulistus
Joh. 14:15 – 31 Lupaus Pyhästä Hengestä
Matt. 6:25 – 34 Jumalan huolenpito
Luuk. 12:22 – 34 Jumalan huolenpito
Room. 8:38 – 39 Mikään ei erota
1.Piet. 5:7 Hän pitää teistä huolen
Jes. 41:9 – 10 Älä pelkää
Ps. 121 Herra on varjelijasi
Ps. 73:26, 28 Onneni on olla lähellä Jumalaa
Joh. 14:2 – 3 Valmistan teille sijan Isäni kotiin
Matt. 18:20 Minä olen heidän kanssaan

Usko

Joh. 1:1 – 12 Alussa oli Sana
Joh. 3:16 Pienoisevankeliumi
Hep. 11:1 – 3 Uskon esikuvia
Joh. 6:37 Sitä, joka luokseni tulee, minä en aja pois
Joh. 6:35 Minä olen elämän leipä
Joh. 8:12 Minä olen maailman valo
Joh. 10:1 – 21 Hyvä paimen -vertaus
Joh. 10:9 Minä olen portti
Joh. 10:14 Minä olen hyvä paimen
Joh. 11:25 – 26 Minä olen ylösousemus ja elämä
Joh. 14:1 – 6 Minä olen tie, totuus ja elämä
Joh. 15:1 – 17 Viiniköynnös-vertaus
Joh. 15:1 – 2 Minä olen tosi viinipuu
Matt. 19:13 – 15 Jeesus siunaa lapsia
Matt. 19:27 – 30 Opetuslasten tuleva palkka
Mark. 10:28 – 31 Opetuslasten tuleva palkka
Luuk. 18:28 – 30 Opetuslasten tuleva palkka
Mark. 10:13 – 16 Jeesus siunaa lapsia
Luuk. 18:15 – 17 Jeesus siunaa lapsia
Joh. 11:25 – 26 Joka uskoo minuun, elää, vaikka kuoleekin
Jaak. 2:14 – 20 Usko ja teot
Apt. 2:42 Seurakunnan elämä, uskonelämä, sen hoitaminen
Gal. 3:26 – 27 Kastetut ovat Jumalan lapsia
Room. 3:21 – 25 Usko tekee Jumalalle kelpaavaksi
Ilm. 7:13 – 17 Jumala pyyhkii heidän silmistään kaikki kyyneleet

Synti, armo ja anteeksianto

Matt. 25:31 – 46 Viimeinen tuomio
Mark. 7:14 – 23 Mikä saastuttaa ihmisen
Mark. 7:20 – 23 Ihmisten sisältä lähtevät pahat ajatukset
Matt. 18:12 – 14 Vertaus eksyneestä lampaasta
Luuk. 15:1 – 10 Vertaus eksyneestä lampaasta
Joh. 7:53 – 8:11 Aviorikoksesta tavattu nainen
Joh. 3:16 Pienoisevankeliumi
Luuk. 6:37 – 42 Älkää tuomitko
Matt. 19:16 – 26 Voiko rikas pelastua?
Mark. 10:17 – 27 Voiko rikas pelastua?
Luuk. 7:36 – 50 Fariseus ja syntinen nainen
2. Kor. 12:9 – 10 Minun armoni riittää sinulle
1. Joh. 1:8 – 10 Syntien tunnustaminen ja sovitus
Sananl. 28:13 ...joka ne tunnustaa ja hylkää, saa armon.
Room. 3:9 – 20 Ei ole ketään Jumalalle kelpavaa
Room. 3:21 – 31 Kuka kelpaa Jumalalle
Ef. 2:8 – 9 Pelastumme armosta
1. Moos. 3 Syntiinlankeemus ja karkotus paratiisista
Matt. 15:18 – 19 Mikä saastuttaa ihmisen
1. Kor. 15:54 – 57 Missä on voittosi, kuolema?
Ilm. 21:3 – 5 Kaikki entinen on kadonnut
Joh. 5:27 – 29 Jeesuksen edessä

Kristittyinä eläminen

Matt. 7:12 2 Kultainen sääntö
Luuk. 10:25 – 37 Laupias samarialainen:
Matt. 18:1 – 6 Kuka on suurin?
Mark. 9:33 – 37 Kuka on suurin?
Ef. 6:1 – 4 Lapset ja vanhemmat
Room. 12:9 – 18 Ohjeita yhdessä elämiseen
Matt. 5:21 – 26 Vihasta ja riidasta: pyri sovintoon
Matt. 25:31 – 46 Viimeinen tuomio (Kaiken minkä olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä, sen te olette tehneet minulle)
Apt. 4:32 – 37 Uskon ja omaisuuden yhteys
Apt. 2:(41)42 – 47 Seurakunnan yhteiselämä
Room. 14:13 – 23 Älä loukkaa toista
Room. 13:1 – 10 Kuuliaisuus esivaltaa kohtaan
Apt. 5:17 – 29 Ennemmin tulee totella Jumalaa
Gal. 6:1 – 5 Kantakaa toistenne taakkoja
Saarn. 11: 9 – 10 Iloitse nuoruudestasi
Mark. 10:2 – 12 Avioliitosta ja -erosta
Ps. 8 Luojan suuruus ja ihmisen vastuu
Hepr. 2:5 – 8 Ihmisen valta ja vastuu luomakunnasta
1. Tim. 18 – 19 Säilytä hyvä omatunto
Mark. 9:38 – 41 Vieras henkien manaaja
1. Kor. 12:12 – 31 Yksi ruumis, monta jäsentä
Joh. 15:1 – 17 Viiniköynnöksen oksat
Joh. 15:11 ...teidän ilonne tulisi täydelliseksi
Apt. 8:4 – 13 Filippus Samariassa (lähetystyö)
1. Kor. 11:23 – 26 Ehtoollinen
Matt. 6:31 – 34 Etsikää ennen kaikkea Jumalaa, Hän pitää huolen
2. Tess. 3:6 – 15 Varoitus kurittomille
1. Moos. 2:1 – 3 Ja Jumala siunasi seitsemännen päivän
Mark. 2:23 – 28 Sapatti on ihmistä varten
Ps. 139:1 – 12 Mikään ei pysy Jumalalta piilossa
2. Kor. 8:12 – 15 Kysymys on vastavuoroisesta jakamisesta
Luuk. 12:15 – 21 Karttakaa kaikenlaista ahneutta
1. Moos. 2:15 viljelemään ja varjelemaan (yhdessä
1. Moos 1:27 – 29 kanssa varsinkin)
2. Moos. 20 Kymmenen käskyn laki
4. Moos. 6:22 – 27 Herran siunaus
Matt. 5:38 – 48 Rakastakaa vihamiehiänne
Matt. 22:34 – 40 Suurin käsky, rakkauden kolmoiskäsky
Jaak. 2:1 – 13 Lähimmäisenrakkaus ei valikoi

Jumala

Isä

- 1. Tim 2:4 – 6 Jeesus kertoo Jumalasta
- 1. Joh 4:10 Siinä on rakkaus
- Joh. 3:16 Pienoisevankeliumi
- Apt. 5:29 Ennemmin tulee totella Jumalaa
- 1. Joh. 4:7 – 16 Jumala on rakkaus
- Ps. 139 Herra, sinä tunnet minut
- Luuk. 15:11 – 32 Tuhlaajapoika
- 1. Moos. 1 – 2:3 Luomiskertomus
- Ps. 8 Luojan suuruus ja ihmisen vastuu
- 2. Moos. 20:1 – 17 Jumala antoi lain Moosekselle
- Ps. 63 Sinun armosi on suurempi kuin elämä
- Ps. 61 Etsin siipiesi suojaa
- Ps. 65 Kiitos Jumalalle hänen hyvistä lahjoistaan
- 1. Aik. 29:10 – 14 Sinulta me olemme kaiken saaneet
- 4. Moos. 23:19 Jumala ei ole ihminen, hän ei valehtele
- Jes. 33:5 – 6 Sinun tulevat päiväsi hän turvaa

Pyhä Henki

- Gal. 5:22 – 25 Hengen hedelmät
- Joh. 16:4 – 16 Totuuden Henki
- Apt. 2:1 – 13 Pyhä Henki vuodatetaan
- 1. Kor. 12:1 – 11 Pyhän Hengen lahjat
- 4. Moos. 11:24 – 29 Ja kun henki laskeutui heihin
- Jes. 32:15 – 17 Siitä kasvaa levollinen luottamus
- Mark. 13:11 Silloin ette puhu te, vaan Pyhä Henki

Poika

Luuk. 1:28 – 38 Enkeli ilmoittaa Marialle Jeesuksen
Luuk. 2 Jeesuksen syntymä, jouluevankeliumi
Luuk. 2:41 – 52 Jeesus 12-vuotiaana temppelissä
Joh. 1:1 – 18 Sana tuli ihmiseksi
Joh. 11:33 – 35 Jeesus itki Lasarusta
Joh. 2:13 – 17 Jeesus ajoi rahanvaihtajat temppelistä
Matt. 27:45 – 51 Jeesuksen kuolema
Joh. 9:1 – 12 Jeesus parantaa sokeana syntyneen
Matt. 14:13 – 21 Jeesus ruokkii 5000 miestä
Matt. 14:22 – 33 Jeesus kävelee veden päällä
Mark. 4:35 – 41 Jeesus tyynnyttää myrskyn
Matt. 16:13 – 20 Pietari tunnustaa Jeesuksen Messiaaksi
Mark. 5:35 – 43 Jeesus herättää kuolleista Jairoksen tyttären
Jes. 53 Ennustus Jeesuksesta
Joh. 3:16 Pienoisevankeliumi: miksi Jeesus kärsi
2. Kor 5:14 – 21 Uusi sovinto Kristuksessa
Joh. 16:4 – 16 Totuuden Henki
Mark. 10:13 – 16 Jeesus siunaa lapsia
Matt. 26:26 – 29 Jeesus asettaa ehtoollisen
Luuk. 22:14 – 23 Pääsiäisateria ja Jeesus asettaa ehtoollisen
Matt. 26:36 – 46 Jeesus rukoilee Getsemanessa
Matt. 27:11 – 26 Jeesuksen kuulustelu ja tuomio
Joh. 18:1 – 13 Jeesuksen vangitseminen
Joh. 19:17 – 27 Jeesuksen ristiinnaulitseminen
Luuk. 23:32 – 43 Jeesus ja ryövärit ristillä
Matt. 27:45 – 51 Jeesuksen kuolema
Joh. 19:38 – 42 Jeesuksen hautaaminen
Luuk. 24:1 – 12 Jeesuksen ylösnousemus
Matt. 28:1 – 15 Jeesuksen ylösnousemus
Luuk. 24:13 – 35 Jeesus ilmestyy Emmauksen tiellä
Joh. 20:19 – 31 Jeesus ilmestyy opetuslapsilleen
Matt. 28:16 – 20 Lähetyskäsky
1. Kor. 15:3 – 9 Kristuksen ylösnousemuksen todistajat
Dan. 7:13 – 14 ...kaikkien kansojen, kansakuntien ja kielten tuli palvella häntä

Kiitos ja rukous

Matt. 6:1 – 18 Almut, rukous ja paasto
Luuk. 11:1 – 13 Jeesus opettaa meitä rukoilemaan
Ps. 28 Herra älä vaikene
Ps. 86:(1 – 7) Herra, neuvo minulle tiesi
Ps. 130 Syvyydestä minä huudan
Ps. 139:14 Minä olen ihme
Ps. 108:(1 – 6) Kiitos
Ps.136:(1 – 9) Kiittäkää Herraa, sillä Hän on hyvä!
Luuk. 1:46 – 55 Marian kiitosvirsi
Luuk. 1:67 – 79 Sakariaan kiitosvirsi

Johdatus ja toivo

1. Piet. 3:8 – 17 Hyvän tekeminen ja kärsimys
Ps.112 Oikeamieliselle koittaa valo
Jes. 33:5 – 6 Sinun tulevat päiväsi hän turvaa
Jes. 30:21 Kuulet ohjeen
Ps. 23 Herra on minun paimeneni
Ps.25 (:1 – 6) Käännyn sinun puoleesi
Ps. 48:15 Hän johdattaa meitä ainiaan
Ps. 86:(1 – 7) Herra, neuvo minulle tiesi
Joh. 9:1 – 3 Sokea, jotta Jumalan teot tulisivat näkyville
Jes. 33:5 – 6 Sinun tulevat päiväsi hän turvaa
Ps. 50:15 Minä pelastan sinut

Psalmiin helmiä, sopivat moneen tilanteeseen

- 1 Kaksi tietä
- 8 Luojan suuruus, ihminen hallitsee maata
- 23 Herra on minun paimeneni
- 28 Herra älä vaikene
- 30 Herran hyvyys on loppumaton
- 31 Herraan minä turvaan
- 40 Herra kuulee huutoni
- 42 ja 43 Sieluni janoaa Jumalaa
- 46 Jumala on turvamme
- 51 Minä tunnustan syntini
- 53 Maailma ilman Jumalaa
- 57 Minä ylistän sinua kansojen keskellä
- 61 Etsin siipiesi suojaa
- 62 Jumalan edessä minä saan rauhan
- 63 Sinun armosi on suurempi kuin elämä
- 65 Kiitos Jumalalle hänen hyvistä lahjoistaan
- 73 Onneni on olla lähellä Jumalaa
- 86 Herra, neuvo minulle tiesi
- 91 Korkeimman suojelus
- 108 Kiitos ja rukous
- 112 Oikeamieliselle koittaa valo
- 117 Kaikki kansat, ylistäkää Herraa!
- 121 Herra on varjelijasi
- 130 Syvyydestä minä huudan
- 136 Herran armo kestää iäti
- 139 Herra, sinä tunnet minut
- 150 Ylistäkää kaikin soittimin Herraa!

*Tulkoon teidän kaikkien osaksi Herran Jeesuksen Kristuksen armo,
Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen yhteys! (2. Kor. 13:13)*

